ภาค 4 ผลของความก้าวหน้าทางวัตถุต่อการวิภาคเศรษฐทรัพย์

บทที่ 1 ยังจะต้องแสวงหาส่วนที่เป็นพลวัตของปัญหา 227

บทที่ 2 ผลของการเพิ่มจำนวนประชากรต่อการวิภาคเศรษฐทรัพย์ 230

บทที่ 3 ผลของความก้าวหน้าทางวิทยาการต่อการวิภาคเศรษฐทรัพย์ 244

บทที่ 4 ผลของการคาดหวังซึ่งเกิดขึ้นจากความก้าวหน้าทางวัตถุ 255

Hitherto, it is questionable if all the mechanical inventions yet made have lightened the day's toil of any human being.

– JOHN STUART MILL.

Do ye hear the children weeping, O my brothers,
Ere the sorrow comes with years?
They are leaning their young heads against their mothers,
And that cannot stop their tears.
The young lambs are bleating in the meadows;
The young birds are chirping in the nest;
The young fawns are playing with the shadows;
The young flowers are blowing toward the west –
But the young, young children, O, my brothers,
They are weeping bitterly!
They are weeping in the playtime of the others,
In the country of the free.

– MRS. BROWNING.

ภาค 4 ผลของความก้าวหน้าทางวัตถุต่อการวิภาคเศรษฐทรัพย์

บทที่ 1

ยังจะต้องแสวงหาส่วนที่เป็นพลวัตของปัญหา

ในการที่หาได้ว่าค่าเช่าเป็นผู้รับเอาผลิตผลที่เพิ่มขึ้นซึ่งความก้าวหน้าทางวัตถุได้เอื้ออำนวยให้แต่ซึ่งแรงงานมิได้รับ
ในการที่ได้แลเห็นว่าการขัดผลประโยชน์กันมิใช่เป็นระหว่างแรงงานกับทุน
ดังที่เชื่อกันแพร่หลาย แต่ที่จริงเป็นระหว่างแรงงานและทุนฝ่ายหนึ่งกับเจ้าของที่ดินอีกฝ่ายหนึ่ง
เราก็ถึงซึ่งข้อยุติที่มีผลกระทบทางปฏิบัติสำคัญสูงสุด
แต่ไม่มีประโยชน์ที่เราจะเสียเวลาอยู่กับเรื่องนี้ในขณะนี้
เพราะเรายังมิได้แก้ปัญหาซึ่งเราได้เสนอมาตั้งแต่แรกเริ่มโดยเต็มที่
การกล่าวว่าค่าแรงต่ำอยู่เพราะค่าเช่าเพิ่มขึ้นก็คล้ายกับกล่าวว่าเรือวิ่งไปได้เพราะใบพัดหมุน
ปัญหาต่อไปคืออะไรเป็นเหตุให้ค่าเช่าสูงขึ้น?
อะไรเป็นแรงผลักดันหรือความจำเป็นซึ่งทำให้ต้องแบ่งผลิตผลให้เป็นค่าเช่าในอัตราส่วนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ ในเมื่อพลังการผลิตเพิ่มขึ้น?

สาเหตุเพียงประการเดียวที่ริคาร์โดชี้ให้เห็นว่าทำให้ค่าเช่าเพิ่มขึ้นก็คือการที่พลเมืองเพิ่มขึ้น ซึ่งด้วยความที่ต้องการอาหารเป็นจำนวนมากขึ้น
ก็ทำให้จำเป็นต้องขยายการเพาะปลูกไปยังที่ดินที่มีคุณภาพเลวลงหรือถึงระดับที่มีการผลิตต่ำลงในที่ดินแห่งเดียวกันนั้น และในหนังสือทั่วไปในปัจจุบันของผู้แต่งคนอื่น ๆ

ก็ปรากฏว่าได้เพ่งความสนใจไปยังการขยายการผลิตจากที่ดินที่มีคุณภาพสูงไปยังที่ดินที่มีคุณภาพต่ำแต่อย่างเดียวว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ค่าเช่าเพิ่มขึ้นจนถึงกับ Mr. Carey (โดยมีศาสตราจารย์ Perry และบุคคลอื่น ๆ ตามรอย) คิดว่าตนได้ล้ม

ล้างทฤษฎีค่าเช่าของริคาร์โดด้วยการปฏิเสธว่าเกษตรกรรมมิได้ก้าวจากที่ดินที่ดีไปยังที่ดินที่เลว *

ถึงแม้จะเป็นความจริงอย่างไม่มีปัญหาว่าพลเมืองที่เพิ่มขึ้นซึ่งบังคับให้ต้องหันไปสู่จุดของการผลิตที่มีระดับต่ำลงจะทำให้ค่าเช่าสูงขึ้น และได้ทำให้ค่าเช่าสูงขึ้นแล้ว ข้าพเจ้าก็ไม่คิดว่าข้อนิรนัยทุกข้อซึ่งคิดมาจากหลักการนี้โดยทั่วไปจะใช้ได้เสียทั้งหมดหรือว่าการเพิ่มพล-
เมืองจะเป็นสาเหตุประการเดียวที่ทำให้ค่าเช่าสูงขึ้นเมื่อความก้าวหน้าทางวัตถุดำเนินไป เห็นได้ชัดว่ายังมีสาเหตุอื่น ๆ อีกที่ร่วมกันยกค่าเช่าให้สูงขึ้น แต่ซึ่งดูเหมือนจะถูกบดบังเสียทั้งหมดหรือบางส่วนด้วยความคิดผิด ๆ เกี่ยวกับหน้าที่ของทุนและที่มาของค่าแรงซึ่งแพร่หลายอยู่ทั่วไป เพื่อที่จะได้ทราบว่าสาเหตุเหล่านี้คืออะไรและก่อให้เกิดผลขึ้นได้อย่างไร ขอให้เราตรวจหาผลของความก้าวหน้าทางวัตถุต่อการวิภาคเศรษฐทรัพย์

ความเปลี่ยนแปลงซึ่งทำให้หรือมีส่วนช่วยให้เกิดความก้าวหน้าทางวัตถุมี 3 ประการ: (1) การที่ประชากรเพิ่มจำนวนขึ้น (2) ความก้าวหน้าในวิทยาการในการผลิตและปริวรรตกรรม และ (3) ความก้าวหน้าในด้านความรู้ การศึกษา การปกครอง ตำรวจ มารยาทและศีลธรรม เท่าที่สิ่งเหล่านี้จะช่วยเพิ่มพลังการผลิตเศรษฐทรัพย์

ความก้าวหน้าทางวัตถุตามที่เข้าใจกันทั่วไปประกอบด้วยปัจจัยหรือทิศทางแห่งความก้าวหน้า 3 ประการนี้ ซึ่งบรรดา

*เกี่ยวกับเรื่องนี้ อาจจะเป็นประโยชน์ถ้าจะกล่าวว่า: (1)
ข้อเท็จจริงทั่วไปซึ่งเห็นได้จากความก้าวหน้าของเกษตรกรรมในรัฐใหม่ ๆ ของสหรัฐฯ
และจากลักษณะของที่ดินที่เหลือจากการเพาะปลูกในรัฐเก่า ๆ
ก็คือว่าทิศทางของกสิกรรมเป็นจากที่ดินที่มีคุณภาพดีไปหาที่ดินที่มีคุณภาพเลว (2)
ไม่ว่าทิศทางแห่งการผลิตจะเป็นจากที่ดินที่ดีกว่าจริง ๆ ไปยังที่ดินที่เลวกว่าจริง ๆ หรือตรงกันข้ามก็ตาม
(และสิ่งที่แสดงอยู่มากหลายว่า ดี หรือ เลว ในที่นี้เป็นเพียงสัมพันธ์กับความรู้ของเราเท่านั้น
และความก้าวหน้าในอนาคตอาจจะทำให้พบคุณสมบัติที่ชดเชยกันได้ในส่วนของโลกที่ถือกันว่าแห้งแล้งที่สุด
ในขณะนี้)
มันจะมีแนวโน้มเป็นจากที่ดินที่ถือกันว่าดีในสภาพที่เป็นอยู่ในขณะนี้ไปสู่ที่ดินที่ถือกันว่าเลวในสภาพที่เป็นอ
ยู่ขณะนี้เสมอ และจากลักษณะจิตใจของมนุษย์ด้วยแล้วก็*ต้อง*มีแนวโน้มเป็นเช่นนี้ (3)
กฎว่าด้วยค่าเช่าของริคาร์โดมิได้ขึ้นอยู่กับทิศทางของการขยายการเพาะปลูกไป
แต่ขึ้นอยู่กับข้อที่ว่าถ้าที่ดินที่มีคุณภาพอันหนึ่งให้ผลตอบแทนอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว
ที่ดินที่มีคุณภาพดีกว่าก็จะให้ผลตอบแทนมากกว่านั้น

ประเทศที่ก้าวหน้าได้ก้าวหน้าไปในทุกประการนี้มาแล้วในอดีต ถึงแม้จะด้วยระดับต่าง ๆ กัน
เมื่อพิจารณาโดยอาศัยหลักพลังงานทางวัตถุหรือหลักเศรษฐกิจแล้ว การที่ความรู้มีมากขึ้น
การปกครองดีขึ้น ฯลฯ ย่อมมีผลเช่นเดียวกับที่ศิลปะวิทยาการการผลิตก้าวหน้าขึ้น
จึงไม่จำเป็นจะต้องพิจารณาความเปลี่ยนแปลง 2 ประการนี้แยกกัน
เราอาจจะพิจารณาได้ในภายหลังว่าความก้าวหน้าทางปัญญาหรือทางศีลธรรมมีผลต่อปัญหาของเราอย่างไร ในขณะนี้เรากำลังพิจารณาเรื่องความก้าวหน้าทางวัตถุ
ซึ่งความก้าวหน้าเหล่านั้นมีส่วนช่วยความก้าวหน้าทางวัตถุเพียงในฐานะที่เพิ่มพลังการผลิตเศรษฐทรัพย์ขึ้นเท่านั้น
และเราจะเห็นผลของมันเมื่อเราเห็นผลของความก้าวหน้าในศิลปะวิทยาการผลิต

เพื่อที่จะให้แน่ใจในผลของความก้าวหน้าทางวัตถุต่อการวิภาคเศรษฐทรัพย์ จึงขอให้เราพิจารณาผลของการที่พลเมืองเพิ่มขึ้นโดยแยกจากความก้าวหน้าทางศิลปะวิทยาการในการผลิต
แล้วจึงพิจารณาผลของความก้าวหน้าทางศิลปะวิทยาการในการผลิตแยกจากการที่พล-
เมืองเพิ่มขึ้น.

บทที่ 2

ผลของการเพิ่มจำนวนประชากรต่อการวิภาคเศรษฐทรัพย์

ลักษณะซึ่งจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทำให้ค่าเช่าสูงขึ้นตามที่อธิบายและสาธกกันในตำราปัจจุบันนั้น เป็นในลักษณะที่ว่าอุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นต่อเครื่องยังชีพทำให้ต้องไปดำเนินการผลิต ณ ที่ดินที่มีคุณภาพต่ำหรือในระดับที่มีผลิตภาพต่ำลง ดังนั้นถ้าขอบริมแห่งการเพาะปลูกเป็น 30 สำหรับพลเมืองจำนวนหนึ่ง ที่ดินทั้งสิ้นที่มีผลิตภาพเกิน 30 จะมีค่าเช่า
ถ้าจำนวนพลเมืองเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า อุปสงค์จะมีมากขึ้น
ซึ่งจะไม่ได้รับสนองถ้าไม่ขยายการเพาะปลูกออกไป
นี่จะทำให้ที่ดินที่ไม่มีค่าเช่ามาแต่เดิมกลับมีค่าเช่าขึ้น ถ้าการเพาะปลูกนั้นขยายออกไปถึงระดับ 20
ที่ดินทั้งสิ้นที่อยู่ในระหว่างระดับ 20 กับ 30 ก็จะเกิดค่าเช่าและมีราคาขึ้น
และที่ดินทั้งสิ้นที่มีผลิตภาพเกิน 30 จะมีค่าเช่าสูงขึ้นและมีราคาเพิ่มขึ้น

เหตุนี้แหละที่หลักคำสอนของแมลธัสได้รับการสนับสนุนจากการอธิบายทฤษฎีค่าเช่าในปัจจุบัน ซึ่งข้าพเจ้าได้กล่าวถึงการสนับสนุนนี้มาแล้ว
เมื่อระบุบรรดาสาเหตุที่ร่วมกันทำให้หลักคำสอนนั้นมีลักษณะที่แทบจะโต้แย้งมิได้ตามความคิดที่แพร่หลายกันทั่วไป ตามทฤษฎีของแมลธัส
ความกดดันของประชากรต่อเครื่องยังชีพจะรุนแรงยิ่งขึ้นเมื่อประชากรเพิ่มขึ้น
และถึงแม้จะมีมือ 2 มือเกิดมาในโลกพร้อมกับที่เกิดปากใหม่ขึ้นแต่ละปากก็ตาม แต่ก็จะ
(ถ้าใช้ตามคำของ John Stuart Mill) เป็นการลำบากยิ่งขึ้นทุกทีสำหรับมือใหม่ ๆ
นั้นที่จะหาใส่ปากใหม่ ตามทฤษฎีค่าเช่าของริคาร์โด
ค่าเช่าเกิดขึ้นจากความแตกต่างกันในระหว่างผลิต-ภาพของดินที่ใช้กันอยู่
และการที่ค่าเช่าสูงขึ้นซึ่งติดตามมากับการเพิ่มจำนวนประชากรดังเห็น

ได้จากประสบการณ์ตามที่ริคาร์โดและนักเศรษฐศาสตร์ที่ตามรอยของท่านอธิบายนั้น
เกิดจากความที่ไม่สามารถจะจัดหาอาหารให้มากขึ้นได้โดยไม่ให้ต้นทุนสูงขึ้น
เหตุนี้จึงทำให้พลเมือง
ที่เพิ่มขึ้นต้องไปดำเนินการผลิตในที่ซึ่งมีผลิตภาพต่ำลง ๆ ทำให้ค่าเช่าสูงขึ้นตามส่วน
ดังนั้นทฤษฎีทั้งสองจึงสอดคล้องกลมกลืนกันดังที่ข้าพเจ้าได้เคยอธิบายไว้แล้ว
กฎว่าด้วยค่าเช่ากลายเป็นแต่เพียงสิ่งที่ดัดแปลงมาโดยเฉพาะจากกฎทั่ว ๆ
ไปซึ่งแมลธัสเป็นผู้ประกาศและการที่ค่าเช่าสูงขึ้นเมื่อพลเมืองเพิ่มขึ้นก็เป็นเพียงการสาธิต
(demonstration) ให้เห็นการทำงานอันไม่สามารถจะต่อต้านได้ของมัน
ข้าพเจ้าอ้างถึงข้อนี้ในโอกาสนี้เพราะว่ามันขวางอยู่ในหนทางที่จะนำเราไปให้เห็นความเข้าใจผิด
ซึ่งทำให้หลักคำสอนว่าด้วยค่าเช่ากลายเป็นเครื่องสนับสนุนทฤษฎีอันหนึ่ง
ซึ่งที่จริงแล้วหลักคำสอนนั้นมิได้สนับสนุนทฤษฎีนี้เลย
เราได้ล้มล้างทฤษฎีของแมลธัสมาแล้วและเราจะพิสูจน์หักล้างต่อไปเรื่อย ๆ
เพื่อป้องกันมิให้เกิดข้อสงสัยที่ยังค้างอยู่อีกโดยแสดงต่อไปว่าปรากฏการณ์ซึ่งอ้างกันว่าเกิดจากความกดดันของจำนวนประชากรต่อเครื่องยังชีพนั้น
จะแสดงตัวเองให้ปรากฏภายใต้สภาพที่เป็นอยู่ขณะนี้ ถึงแม้จำนวนประชากรจะคงที่อยู่ก็ตาม

ความเข้าใจผิดซึ่งข้าพเจ้าอ้างถึงอยู่ขณะนี้และซึ่งจำเป็นจะต้องศึกษาให้แจ่มแจ้ง
เพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยถูกต้องในผลของการเพิ่มจำนวนประชากรต่อการวิภาคเศรษฐทรัพย์นั้น
นก็คือความเชื่อกันว่าการดำเนินการผลิต ณ
จุดที่มีผลิตภาพต่ำย่อมทำให้เกิดผลิตผลส่วนรวมน้อยลงเมื่อเทียบกับแรงงานที่ใช้ไป
ความเชื่อเช่นนี้มีแสดงไว้หรือกล่าวพาดพิงไว้ในการอธิบายเหตุผลในปัจจุบันทั้งสิ้นในเรื่องค่าเช่าในส่วนที่เกี่ยวกับจำนวนประชากรถึงแม้จะตระหนักกันอย่างแจ่มแจ้งแล้วว่าไม่เป็นความจริงเสมอไปในเมื่อคำนึงถึงความเจริญก้าวหน้าทางการเกษตรซึ่งตามคำของมิลล์นั้นถือว่า
“เป็นการผ่อนคลายบางส่วนของพันธะซึ่งจำกัดการเพิ่มประชากร”
แต่ผลิตผลส่วนรวมก็จะไม่น้อยลงดังกล่าวถึงแม้วิทยาการในการผลิตจะไม่ก้าวหน้าไปและการ

หันไปดำเนินการผลิต ณ
จุดที่มีผลิตภาพต่ำจะเป็นผลมาจากอุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นจากพลเมืองที่เพิ่มขึ้นโดยแน่ชัดก็ตาม
เพราะว่าประชากรที่เพิ่มขึ้น โดยตัวของมันเอง
ถึงแม้จะไม่มีความก้าวหน้าขึ้นทางวิทยาการในการผลิตก็ตาม
ย่อมจะทำให้พลังการผลิตของแรงงานเพิ่มขึ้น ถ้าสิ่งอื่นเท่าเทียมกัน แรงงานของคน 100
คนจะผลิตได้มากกว่า 100 เท่าของแรงงานของคนเดียวมาก และแรงงานของคน 1,000
คนจะผลิตได้เกินกว่า 10 เท่าแรงงานของคน 100 คนมาก
และดังนั้นเมื่อมีมือเพิ่มขึ้นแต่ละคู่ตามการเพิ่มของพลเมือง
ก็ย่อมจะทำให้พลังการผลิตของแรงงานเพิ่มขึ้นเกินกว่าส่วนที่มือเพิ่มขึ้นด้วย
ดังนั้นเมื่อพลเมืองเพิ่มขึ้นก็อาจจะทำให้ต้องหันไปดำเนินการผลิตโดยมีพลังการผลิตตามธรรมช
าติต่ำ แต่นอกจากการผลิตเศรษฐทรัพย์โดยเฉลี่ยเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานจะไม่น้อยลงแล้ว
ณ ระดับที่ผลิตภาพต่ำสุดการผลิตก็จะไม่ลดลงด้วย ถ้าพลเมืองเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า
ที่ดินที่มีผลิตภาพเพียง 20 อาจจะให้ผลผลิตได้เท่า ๆ
กับที่แรงงานปริมาณเดียวกันเคยได้รับในที่ดินที่มีผลิตภาพ 30 เพราะเราจะต้องไม่ลืม
(ซึ่งมักจะลืมกันบ่อย ๆ) ว่าผลิต-
ภาพของที่ดินหรือแรงงานนั้นมิใช่จะวัดได้จากสิ่งใดสิ่งหนึ่งแต่เพียงสิ่งเดียว
แต่จากทุกสิ่งอันเป็นที่ปรารถนากัน ผู้ตั้งถิ่นฐานในที่ดินที่อยู่ห่างจากชุมชนที่ใกล้ที่สุด 100
ไมล์พร้อมกับครอบครัวอาจจะปลูกข้าวได้มากเท่า ๆ
กับที่เขาจะปลูกได้ในที่ดินใจกลางตำบลที่มีพลเมืองหนาแน่น
แต่ในตำบลที่มีพลเมืองหนาแน่นครอบครัวนี้จะสามารถเลี้ยงชีพอยู่ได้ดีเท่ากันจากที่ดินที่เลวกว่า
มากโดยใช้แรงงานเท่ากัน หรือจะเป็นจากที่ดินที่ดีเท่ากันหลังจากจ่ายค่าเช่าอันสูงแล้วก็ตาม

เพราะว่าในท่ามกลางพลเมืองจำนวนมากนั้น แรงงานของเขาจะทำงานได้ผลดีขึ้น
บางทีอาจมิใช่ในการผลิตข้าว แต่ในการผลิตเศรษฐทรัพย์ทั่ว ๆ ไป –
หรือในการให้ได้รับโภคภัณฑ์และบริการทั้งหลายซึ่งเป็นวัตถุประสงค์อันแท้จริงสำหรับการใช้แรงงาน

แต่ถึงแม้ถ้าผลิตภาพของแรงงานจะลดลง ณ จุดที่ต่ำที่สุด – นั่นคือ อุปสงค์ใน

เศรษฐทรัพย์เพิ่มขึ้นทำให้ต้องไปดำเนินการผลิตในจุดที่มีผลิตภาพตามธรรมชาติต่ำลงเกินกว่าที่ความสามารถของแรงงานที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการมีพลเมืองเพิ่มขึ้นจะชดเชยให้ได้เพียงพอ –
ก็มิใช่ว่าการผลิตส่วนรวมจะน้อยลงเมื่อเทียบกับแรงงานส่วนรวม

ขอให้เราสมมติว่าเราต้องใช้ที่ดินที่มีคุณภาพเลวลงเรื่อย ๆ
โดยธรรมดาจะมีผู้ไปตั้งถิ่นฐานกันในที่ดินที่ดีที่สุดก่อน และเมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น
การผลิตก็จะกระทำเพิ่มขึ้นในที่ดินที่มีคุณภาพถัดลงไป และเป็นเช่นนี้เรื่อยไป
แต่โดยที่การเพิ่มจำนวนประชากรทำให้แรงงานทำงานได้ผลดีขึ้น
โดยการทำให้ถูกลักษณะเศรษฐกิจดีขึ้น
สาเหตุซึ่งทำให้ต้องนำที่ดินที่มีคุณภาพต่ำลงเข้ามาเพาะปลูกด้วยเรื่อย ๆ
ก็จะทำให้แรงงานจำนวนเดียวกันสามารถผลิตเศรษฐทรัพย์จากที่ดินเหล่านั้นได้เพิ่มขึ้นด้วยในขณะเดียวกัน แต่สาเหตุดังกล่าวจะทำให้เกิดผลดียิ่งกว่านี้อีก –
มันจะเพิ่มพลังการผลิตเศรษฐทรัพย์ในที่ดินทั้งสิ้นที่ดีกว่าซึ่งใช้ในการเพาะปลูกอยู่แล้วด้วย
ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณกับคุณภาพอยู่ในระดับที่จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น
ทำให้ประสิทธิผลของแรงงานเพิ่มขึ้นเร็วกว่าที่ทำให้ต้องหันไปใช้ที่ดินที่มีผลิตภาพต่ำกว่าแล้ว
ถึงแม้ขอบริมแห่งการเพาะปลูกจะต่ำลงและค่าเช่าจะสูงขึ้น

ผลตอบแทนต่ำสุดสำหรับแรงงานก็จะเพิ่มขึ้น นั่นคือถึงแม้ค่าแรงคิดตามอัตราส่วนจะลดลง แต่ค่าแรงคิดตามปริมาณจะสูงขึ้น การผลิตเศรษฐทรัพย์โดยเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้น
ถ้าความสัมพันธ์อยู่ในระดับที่ประสิทธิผลของแรงงานเพิ่มขึ้นเพียงพอชดเชยกับผลิตภาพของที่ดินที่ต่ำลงเมื่อเรานำที่ดินนั้นมาใช้
ผลของพลเมืองที่เพิ่มขึ้นจะเพิ่มค่าเช่าโดยการทำให้ขอบริมแห่งการเพาะปลูกต่ำลงโดยไม่ลดค่าแรงลงเมื่อคิดเป็นปริมาณ และทำให้การผลิตโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น
ทีนี้ถ้าเราสมมติว่าพลเมืองยังคงเพิ่มขึ้นอีก
แต่มีความแตกต่างกันอย่างยิ่งระหว่างคุณภาพต่ำสุดของที่ดินที่ใช้กันอยู่กับคุณภาพของที่ดินในขั้นถัดไป
จนกระทั่งความสามารถที่เพิ่มขึ้นของแรงงานซึ่งเนื่องมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นซึ่งทำให้ต้อง

นำที่ดินถัดไปนั้นมาใช้เพาะปลูก ไม่สามารถจะชดเชยกันได้ –
ผลตอบแทนต่ำสุดแก่แรงงานก็จะลดลงและค่าแรงก็จะต่ำลงในขณะที่ค่าเช่าสูงขึ้น
ไม่ว่าจะคิดเป็นอัตราส่วนหรือเป็นปริมาณก็ตาม
แต่นอกเสียจากว่าคุณภาพของที่ดินจะลดลงอย่างฮวบฮาบเร็วกว่าที่เราจะนึกได้หรือรวดเร็วกว่าที่ข้าพเจ้าคิดว่าเคยเป็นมาแล้ว การผลิตโดยเฉลี่ยจะยังคงเพิ่มขึ้น
เพราะว่าประสิทธิผลที่เพิ่มขึ้นอันเนื่องจากมีพลเมืองเพิ่มขึ้นซึ่งทำให้ต้องใช้ที่ดินที่มีคุณภาพเลวกว่าด้วยนั้นเกิดขึ้นแก่แรงงานทั้งสิ้น
และผลเพิ่มจากที่ดินที่มีคุณภาพดีจะมากเกินกว่าส่วนที่ลดลงในที่ดินที่นำเข้ามาใช้ครั้งหลังสุด

การผลิตเศรษฐทรัพย์ทั้งสิ้นจะมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้แรงงานทั้งสิ้น
ถึงแม้ว่าการแบ่งส่วนเศรษฐทรัพย์จะทวีความไม่เสมอภาคกันยิ่งขึ้นก็ตาม

ดังนั้น

ในขณะที่การเพิ่มจำนวนประชากรทำให้ต้องขยายการผลิตไปยังระดับที่ต่ำลงตามธรรมชาติ
มันก็เพิ่มค่าเช่าขึ้นและลดค่าแรงลงเมื่อคิดตามอัตราส่วน
และอาจจะลดค่าแรงลงหรือไม่ก็ได้ในเมื่อคิดเป็นปริมาณ
แต่เป็นการยากหรืออาจไม่เคยมีเลยที่จะลดการผลิตเศรษฐทรัพย์ส่วนรวมลงเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้แรงงานส่วนรวม ตรงกันข้ามกลับเพิ่มการผลิตนี้ และมีบ่อยที่เพิ่มขึ้นอย่างมากด้วย

แต่ถึงแม้การเพิ่มจำนวนประชากรจะทำให้ค่าเช่าสูงขึ้นด้วยการลดขอบริมแห่งการเพาะปลูกลงดังนี้
ก็จะเป็นการผิดพลาดถ้าจะถือว่าค่าเช่าสูงขึ้นเมื่อพลเมืองเพิ่มขึ้นตามแบบนี้แต่เพียงแบบเดียว
พลเมืองเพิ่มขึ้นจะทำให้ค่าเช่าสูงขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องลดขอบริมแห่งการเพาะปลูกลง
และถึงแม้จะมีคำกล่าวของบรรดานักเขียน เช่น McCulloch
ผู้ยืนยันว่าค่าเช่าจะไม่เกิดขึ้นถ้ามีที่ดินที่ดีเท่า ๆ กันอย่างไม่จำกัด
การที่พลเมืองเพิ่มขึ้นก็จะทำให้ค่าเช่าสูงขึ้นโดยไม่อ้างอิงกับคุณภาพตามธรรมชาติของที่ดิน
เพราะว่าพลังที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากความร่วมมือกันและการแลกเปลี่ยนซึ่งมากับการเพิ่มของพลเมืองก็มีค่าเท่ากับ – ข้าพเจ้าคิดว่าเราอาจจะกล่าวได้โดยไม่ต้องอุปมาว่าพลังที่เพิ่มขึ้นนั้นได้ให้ – ความสามารถของที่ดินที่เพิ่มขึ้น

ข้าพเจ้ามิได้หมายจะกล่าวแต่เพียงว่าพลังที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากพลเมืองเพิ่มขึ้นทำให้แรงงานเท่า ๆ
กันได้รับผลเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับความก้าวหน้าในวิธีการหรือเครื่องมือในการผลิต
ซึ่งเท่ากับการเพิ่มพลังตามธรรมชาติของที่ดินเท่านั้น
แต่หมายถึงว่ามันทำให้เกิดพลังสูงขึ้นในแรงงานซึ่งมีได้เฉพาะที่ดิน ณ ที่นั้น –
ซึ่งมิได้เกิดขึ้นแก่แรงงานโดยทั่วไป
คงเกิดขึ้นเฉพาะแก่แรงงานที่กระทำบนที่ดินบางแห่งเท่านั้น
และดังนั้นจึงถือได้ว่ามีประจำอยู่กับที่ดินเช่นเดียวกับคุณภาพของดิน ลมฟ้าอากาศ
แหล่งแร่หรือสถานการณ์ตามธรรมชาติ และเปลี่ยนมือไปได้ตามการเปลี่ยนเจ้าของที่ดิน

ความเจริญก้าวหน้าในวิธีการเพาะปลูกซึ่งด้วยค่าใช้จ่ายเท่า ๆ
กันจะทำให้ได้พืชผลปีละ 2 ครั้งแทนที่จะเป็นครั้งเดียว
หรือความก้าวหน้าในเครื่องมือและจักรกลซึ่งจะทำให้แรงงานได้รับผลเป็น 2 เท่า
จะมีผลต่อผลิตผล ณ ที่ดินผืนหนึ่งเช่นเดียวกับการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินเป็น 2
เท่าเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันดังนี้ –
ความเจริญก้าวหน้าในวิธีการหรือเครื่องมือนั้นอาจจะนำไปใช้ในที่ดินแห่งใดก็ได้
แต่ความอุดมสมบูรณ์ขึ้นของที่ดินจะเป็นประโยชน์ได้เฉพาะกับที่ดินที่ปรับปรุงเช่นนั้นเท่านั้น
ส่วนใหญ่แล้ว
ผลิตภาพที่เพิ่มขึ้นของแรงงานอันเนื่องจากพลเมืองเพิ่มขึ้นจะเป็นประโยชน์ได้เฉพาะกับที่ดินบางแห่งโดยเฉพาะเท่านั้น และเป็นประโยชน์ต่อที่ดินนั้น ๆ ในขนาดที่แตกต่างกันออกไปมากด้วย

ขอให้เราคิดว่านี่เป็นที่ราบที่กว้างขวางออกไปไม่มีที่สิ้นสุด มีหญ้าและดอกไม้
ต้นไม้และลำธาร ตลอดไปเหมือน ๆ กันจนกระทั่งนักเดินทางเบื่อหน่ายต่อลักษณะที่เหมือน ๆ
กันเช่นนี้ ต่อมาก็มีเกวียนของผู้อพยพครอบครัวแรกผ่านเข้ามา
เขาจะไม่สามารถบอกได้ว่าจะเลือกตั้งถิ่นฐานที่ใดดี –
แต่ละเอเคอร์ดูเหมือนจะดีเท่ากับเอเคอร์อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านป่าไม้ น้ำ ความอุดมสมบูรณ์
หรือสถานการณ์ก็ปราศจากหนทางที่จะเลือกได้โดยสิ้นเชิง
และต้องสับสนยุ่งยากเนื่องจากความอุดมสมบูรณ์เหลือหลายนี้

เมื่อค้นหาที่ซึ่งดีกว่าแห่งอื่นจนเหนื่อยแล้วยังไม่ได้ เขาก็หยุดลง – ณ ที่แห่งหนึ่ง
จะเป็นแห่งใดก็ได้ – และเริ่มสร้างบ้านขึ้นหลังหนึ่ง
ที่ดินเหล่านั้นไม่เคยมีใครแตะต้องและมีความอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์มากมาย
ลำธารระยิบระยับไปด้วย

ปลาเทร้าต์ที่ดีที่สุด ธรรมชาติมีลักษณะดีที่สุด
เขามีสิ่งที่ถ้าได้อยู่ในตำบลที่มีคนหนาแน่นแล้วก็จะทำให้ร่ำรวยได้ แต่เขากลับจนมาก
เราไม่จำเป็นจะต้องกล่าวถึงความกระหายทางจิตซึ่งจะทำให้เขายินดีต้อนรับคนแปลกหน้าผู้น่าส
มเพชที่สุด เขาต้องทำงานในสภาพที่ไม่เกื้อกูลทั้งสิ้นเนื่องมาจากการอยู่ตามลำพัง
เขาไม่ได้รับความช่วยเหลือแม้เพียงชั่วคราวในงานใด ๆ
ซึ่งต้องการการร่วมแรงกันมากยิ่งกว่าที่ครอบครัวของเขาจะช่วยกันทำได้
หรือที่เขาจะได้รับการช่วยเหลือเป็นการถาวรตลอดไป ถึงแม้เขาจะมีวัวควาย
เขาก็ไม่สามารถจะกินเนื้อสดได้บ่อยนัก
เพราะถ้าจะทำสเต๊คเนื้อสักชิ้นหนึ่งเขาจะต้องฆ่าวัวทั้งตัว
เขาต้องทำหน้าที่เป็นช่างเหล็กให้ตนเอง เป็นช่างทำเกวียน เป็นช่างไม้และเป็นช่างซ่อมรองเท้า
– กล่าวสั้น ๆ ก็คือเป็น “ผู้ทำงานทุกประเภทและไม่เชี่ยวชาญในด้านใดเลย” (jack of all trades and master of none) เขาไม่สามารถจะเอาลูก ๆ
ของเขาเข้าโรงเรียนได้เพราะถ้าจะทำเช่นนั้นเขาจะต้องจ่ายเงินและเลี้ยงดูครูด้วยตนเอง
สิ่งที่เขาผลิตด้วยตนเองไม่ได้เขาก็จะต้องซื้อไว้เป็นจำนวนมาก ๆ และให้มีพร้อมอยู่เสมอ
มิฉะนั้นก็จะต้องยอมงดเว้น เพราะเขาจะทิ้งการงานเพื่อเดินทางไกล ๆ ไปยังถิ่นอารยะอยู่เรื่อย ๆ
มิได้ เมื่อจำเป็นต้องทำเช่นนั้น
ยาหลอดหนึ่งหรือบิดหล่าอันหนึ่งก็จะมีมูลค่าเป็นแรงงานของเขาและม้าเป็นจำนวนหลายวัน
ในสภาพเช่นนี้ ถึงแม้ธรรมชาติจะอุดมสมบูรณ์ ผู้นี้ก็ยากจน

เป็นการง่ายสำหรับเขาที่จะหาของกินได้เพียงพอ แต่พ้นจากเรื่องนี้แล้ว
แรงงานของเขาจะทำได้แต่เพียงบำบัดความต้องการง่าย ๆ ด้วยวิธีหยาบ ๆ เท่านั้น

ในไม่ช้าก็มีผู้อพยพมาอีกครอบครัวหนึ่ง

ถึงแม้ทุกแห่งของที่ราบอันกว้างขวางไม่มีที่สิ้นสุดนี้จะดีเท่า ๆ กันกับส่วนอื่น ๆ ก็ตาม
เขาก็ไม่ต้องยุ่งยากในการเลือกสถานที่ที่จะตั้งถิ่นฐาน ถึงแม้ที่ดินจะเป็นเช่นเดียวกันหมด
แต่ก็มีที่แห่งหนึ่งซึ่งดีกว่าแห่งใดอื่นอย่างแจ่มแจ้งสำหรับเขา
แห่งนั้นก็คือที่ซึ่งมีผู้ตั้งถิ่นฐานอยู่แล้วและเขาจะมีเพื่อนบ้าน
เขาตั้งถิ่นฐานอยู่เคียงข้างผู้มาอยู่ก่อน ซึ่งทำให้สภาพของผู้อยู่ก่อนดีขึ้นมากทันที สิ่งต่าง ๆ
หลายสิ่งซึ่งเดิมไม่สามารถจะทำได้ก็กลับทำได้เพราะคน 2
คนอาจช่วยกันทำสิ่งซึ่งไม่อาจจะทำได้เองตามลำพังคนเดียว

ต่อมามีผู้อพยพมาอีกครอบครัวหนึ่ง

และตั้งถิ่นฐานลงในที่ซึ่งมีสองครอบครัวตั้งอยู่แล้วด้วยสาเหตุเช่นเดียวกัน แล้วก็มีครอบครัวอื่น
ๆ อพยพมาอีกเรื่อย ๆ จนกระทั่งมีเพื่อนบ้านอยู่มากรอบ ๆ ผู้มาก่อนเพื่อน
บัดนี้แรงงานก็ทำงานได้ผลดีขึ้นซึ่งจะไม่สามารถทำได้เลยในเมื่ออยู่ตามลำพัง
ถ้าจะต้องทำงานหนักคนเหล่านี้ก็จะช่วยกันทำงานและสามารถทำงานซึ่งถ้าทำคนเดียวจะต้องใช้
เวลาหลายปีให้สำเร็จภายในวันเดียว เมื่อคนหนึ่งล้มวัว คนอื่นก็แบ่งส่วนไปบ้าง
แล้วก็ให้กลับคืนเมื่อตนล้มวัว ดังนั้นพวกนี้จึงมีเนื้อสดกินตลอดเวลา
เขาร่วมกันจ้างครูมาคนหนึ่ง ลูก ๆ
ของเขาก็ได้เล่าเรียนโดยเสียค่าสอนเพียงส่วนน้อยของที่ผู้อพยพคนแรกคนเดียวจะต้องเสีย
การจะไปยังเมืองใกล้ ๆ กลายเป็นเรื่องง่ายขึ้น เพราะจะมีใครคนหนึ่งเดินทางไปอยู่เสมอ
แต่ความจำเป็นที่จะต้องเดินทางเช่นนั้นก็ลดลง

ในไม่ช้าช่างเหล็กและช่างทำล้อเกวียนก็มาตั้งร้านขึ้น
และผู้ตั้งถิ่นฐานของเราก็สามารถจัดการให้เครื่องมือของเขาได้รับการซ่อมทำได้ด้วยแรงงานส่วนน้อยของที่เขาจะต้องใช้แต่เดิม มีร้านขายของมาตั้งขึ้น
แล้วเขาก็สามารถหาของที่ต้องการได้ในเมื่อเขาเกิดความต้องการขึ้นมา
ที่ทำการไปรษณีย์ซึ่งตั้งขึ้นหลังจากนั้นไม่นานทำให้เขามีทางติดต่อกับส่วนอื่น ๆ
ของโลกได้เป็นประจำ ต่อจากนั้นก็มีช่างซ่อมรองเท้า ช่างไม้ ช่างทำเครื่องประกอบสำหรับม้า
แพทย์ มาตามลำดับ ในไม่ช้าก็มีโบสถ์เล็ก ๆ ตั้งขึ้น
การบำบัดความต้องการซึ่งไม่สามารถจะทำได้เมื่ออยู่ตามลำพังกลายเป็นเรื่องที่ทำได้
มีการสนองความต้องการในทางสังคมและทางปัญญา –
สำหรับส่วนของมนุษย์ซึ่งมีเหนือกว่าสัตว์เดรัจฉาน พลังแห่งความเห็นอกเห็นใจ
ความรู้สึกในความเป็นเพื่อน การคิดแข่งขันเปรียบเทียบและความแตกต่าง
ทำให้ชีวิตมีความกว้างขวางขึ้น สมบูรณ์ขึ้นและหลากหลายยิ่งขึ้น เมื่อถึงคราวรื่นเริงยินดี
ก็มีผู้อื่นร่วมยินดีด้วย เมื่อถึงคราวเศร้าโศก ผู้นั้นก็มิต้องเศร้าไปตามลำพัง
มีการชุมนุมช่วยกันนวดข้าว ปอกแอ๊ปเปิ้ล และช่วยกันทำผ้าคลุมเตียง
ถึงแม้ห้องลีลาศจะไม่มีปูนฉาบ และดนตรีจะมีแต่ซอคันเดียว นักมายากลยังมีความตึงเครียด
แต่กามเทพก็มาร่วมเต้นกับเหล่านักลีลาศ ในพิธีสมรส จะมีผู้อื่นมาเฝ้าชมและรื่นเริงด้วย
เมื่อถึงคราวตาย ก็มีผู้มาเฝ้า ที่

ปากหลุมฝังศพจะมีผู้แสดงความเห็นอกเห็นใจช่วยปลอบประโลมญาติสนิทให้คลายทุกข์
บางครั้งจะมีปาฐกเข้ามาบรรยายพอให้เห็นราง ๆ ถึงโลกของวิทยาศาสตร์ วรรณคดี หรือศิลปะ
ในฤดูเลือกตั้ง จะมีนักพูดมาขึ้นพูดบนตอไม้
และพลเมืองก็เกิดความสำนึกในเกียรติและอำนาจขึ้นในขณะที่มีการวิจารณ์แนวทางของจักรวร

รดิต่อหน้าเขาในการต่อสู้ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อขอการสนับสนุนและคะแนนเสียงจากเ
ขา ต่อมาก็มีคณะละครสัตว์ซึ่งกล่าวขวัญกันมาก่อนหลายเดือนแล้วมาแสดงทำให้เด็ก ๆ
ซึ่งขอบฟ้าของเขาก็คือทุ่งหญ้า ได้เห็นอาณาจักรแห่งจินตนาการ –
บรรดาเจ้าชายเจ้าหญิงทั้งหลายในเทพนิยาย พวกนับรบครูเสดสวมเกราะกับแขกมัวร์โพกศีรษะ
รถเทพของซินเดอเรลลา และยักษ์ในนิทานสำหรับเด็ก
สิงโตเช่นที่หมอบราบอยู่ต่อหน้าแดเนียลหรือที่ฉีกเนื้อนักบุญในแอมฟีเธียเตอร์ของโรมัน
นกกระจอกเทศซึ่งทำให้ระลึกถึงทะเลทรายอันแห้งแล้ง อูฐเช่นที่ยืนอยู่รอบ ๆ
เมื่อพี่น้องผู้ชั่วร้ายได้ดึงโจเซฟขึ้นมาจากบ่อแล้วขายเขาเป็นทาสไป
ช้างเช่นที่ได้ข้ามเทือกเขาแอลป์ไปกับฮันนิบาลหรือที่รู้สึกถึงดาบของพวก Maccabees
และดนตรีซึ่งเร่งเร้าและสร้างสมในห้องหัวใจในขณะที่โดมแสงอาทิตย์ของกุบไลข่านโผล่ขึ้นมา
ทีนี้ขอให้เราไปหาผู้ตั้งถิ่นฐานของเราและกล่าวกับเขาว่า
“ท่านมีต้นไม้ผลที่ท่านได้ปลูกไว้มาก มีรั้ว มีบ่อน้ำ ฉางข้าว บ้าน – กล่าวสั้น ๆ
ท่านได้เพิ่มราคาให้แก่ฟาร์มนี้อย่างมากด้วยแรงงานของท่าน
ที่ดินของท่านเองมิใช่ว่าจะดีถึงขนาดนี้
ท่านเก็บเกี่ยวพืชผลจากมันแล้วในไม่ช้าก็จำเป็นจะต้องใส่ปุ๋ยใหม่
ข้าพเจ้าจะให้ราคาแก่ท่านเต็มที่สำหรับสิ่งที่ท่านได้ปรับปรุงขึ้นไว้ทั้งสิ้นถ้าท่านยกที่ดินนี้ให้ข้า
พเจ้าและพาครอบครัวเดินทางไปอีกให้พ้นถิ่นฐานนี้” เขาจะหัวเราะใส่หน้าท่าน
ที่ดินของเขามิได้ให้ข้าวสาลีหรือมันฝรั่งมากขึ้นกว่าเดิม
แต่มันกลับให้สิ่งจำเป็นและความสะดวกสบายทั้งหลายแก่ชีวิตมากขึ้นมากมาย
แรงงานของเขาที่กระทำต่อที่ดินนี้จะไม่ให้พืชผลมากขึ้นและเราจะสมมติว่ามันไม่ให้พืชผลที่มีร
าคาขึ้นด้วย แต่มันจะนำมาซึ่งสิ่งอื่น ๆ ทั้งหลายมากมายขึ้น ซึ่งมนุษย์ทำงานเพื่อสิ่งดังกล่าวนั้น
การมาอยู่ของผู้ตั้งถิ่น

ฐานคนอื่น ๆ – การเพิ่มจำนวนประชากร –
ได้เพิ่มผลิตภาพของแรงงานที่กระทำบนที่ดินนี้ในการผลิตสิ่งดังกล่าว
ผลิตภาพที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้ที่ดินดังกล่าวมีคุณภาพเหนือกว่าที่ดินซึ่งมีคุณภาพตามธรรมชาติเท่าเทียมกันแต่ยังไม่มีผู้ไปตั้งถิ่นฐานเลย ถ้าไม่เหลือที่ดินให้ยึดถือได้อีก
นอกจากที่ซึ่งอยู่ห่างไกลจากพลเมืองเช่นเดียวกับที่ดินนั้นในขณะที่ผู้อพยพคนแรกเข้ามาตั้งถิ่นฐานเราก็จะวัดราคาหรือค่าเช่าของที่ดินนี้ได้ด้วยความสามารถที่เพิ่มขึ้นเช่นนี้ทั้งหมด
อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นไปตามที่เราสมมติไว้ว่ามีที่ดินที่ดีเท่ากันกว้างขวางต่อเนื่องออกไป
ซึ่งพลเมืองกำลังแผ่ออกไปเรื่อย ๆ
ก็ไม่จำเป็นที่ผู้อพยพมาใหม่จะเข้าไปอยู่ในทุ่งร้างเช่นเดียวกับผู้อพยพคนแรก ๆ
เขาจะตั้งถิ่นฐานลง ณ ที่ถัดจากผู้อพยพคนอื่น ๆ ออกมาเท่านั้นเอง
และจะได้รับประโยชน์ในการที่ได้อยู่ใกล้เคียงกับพวกแรก
ดังนั้นราคาหรือค่าเช่าที่ดินของผู้อพยพเหล่านี้จึงขึ้นอยู่กับประโยชน์ดังกล่าว
ซึ่งการอยู่ที่ใจกลางหมู่บ้านประชาชนก็ได้เปรียบมากกว่าการอยู่ที่ชายเขต ในกรณีหนึ่ง
ขอบริมแห่งการผลิตจะคงอยู่ในระดับเดิม ในอีกกรณีหนึ่งขอบริมแห่งการผลิตจะสูงขึ้น
พลเมืองยังคงเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อย ๆ และเมื่อเพิ่มขึ้น
เศรษฐกิจก็ดีขึ้นเนื่องจากการที่พลเมืองเพิ่มขึ้นดังกล่าวและซึ่งที่จริงแล้วก็คือการที่ผลิตภาพของที่ดินเพิ่มขึ้นนั่นเอง ที่ดินของผู้มาตั้งถิ่นฐานคนแรกกลายเป็นศูนย์กลางของพลเมือง
ส่วนร้านขายของ ร้านช่างเหล็ก ร้านช่างทำล้อเกวียนตั้งขึ้นในที่ดินนั้นหรือถัดออกไป
ซึ่งในไม่ช้าก็ขยายออกเป็นหมู่บ้านและเจริญขึ้นอย่างรวดเร็วกลายเป็นเมือง
เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสำหรับประชาชนทั้งตำบล ที่ดินนี้เริ่มพัฒนาผลิตภาพชนิดที่สูงขึ้นโดยที่ผลิตภาพทางการเกษตรมิได้เพิ่มขึ้นเกินกว่าแต่ก่อนเลย
สำหรับแรงงานที่ใช้ไปในการเพาะปลูกข้าวโพด ข้าวสาลี หรือมันฝรั่ง
ที่ดินนี้จะไม่ให้ผลิตผลเช่นว่ามากขึ้นกว่าเดิม แต่สำหรับแรงงานที่ใช้ไปในการผลิตสาขาย่อย ๆ ซึ่งต้องการอยู่ใกล้เคียงกับผู้ผลิตคนอื่น ๆ
และโดยเฉพาะสำหรับแรงงานที่ใช้ไปในการผลิตขั้นสุดท้าย คือการจำหน่ายจ่ายแจกแล้ว
ที่ดินดังกล่าวจะให้ผลตอบแทนสูงขึ้นมากทีเดียว คนปลูกข้าวสาลีอาจจะ

หาที่ดินที่ไกลออกไปซึ่งเขาจะใช้แรงงานผลิตข้าวสาลีได้มากเท่าเดิมและได้เศรษฐทรัพย์เกือบเท่าเดิม แต่ช่างฝีมือ ช่างประดิษฐ์ คนขายของ นักวิชาชีพจะได้ทราบว่าถ้าเขาใช้แรงงาน ณ จุดศูนย์กลางปริวรรตกรรมแล้ว เขาจะได้ผลตอบแทนมากกว่าที่จะใช้แรงงาน ณ จุดที่อยู่ห่างออกไปแม้เพียงเล็กน้อย

ผลิตภาพส่วนที่มากกว่าสำหรับความมุ่งหมายเช่นนี้นั้นเจ้าของที่ดินสามารถจะเรียกร้องเอาได้เช่นเดียวกับที่เขาสามารถจะเรียกร้องจากความสามารถส่วนที่มากกว่าในการผลิตข้าวสาลี ดังนั้น ผู้เข้ามาตั้งถิ่นฐานก็สามารถจะขายที่ดินของเขาไปสัก 2-3 เอเคอร์ในราคาที่ถ้าปลูกข้าวสาลีแล้วจะไม่ได้รับเช่นนั้นถึงแม้ความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินจะเพิ่มขึ้นหลายเท่าก็ตาม ด้วยวิธีเช่นนี้ เขาก็สามารถจะสร้างบ้านหลังงาม ๆ อยู่ได้พร้อมทั้งประดับประดาอย่างหรู

หรา ถ้าจะตัดทอนเรื่องให้เห็นง่ายเข้าก็จะกล่าวได้ว่า ผู้ต้องการใช้ที่ดินเป็นผู้สร้างและประดับบ้านให้เขาโดยมีเงื่อนไขว่าเขาจะให้สิทธิตนได้ใช้ประโยชน์จากผลิตภาพอันสูงกว่าซึ่งเกิดขึ้นแก่ที่ดินนั้นเนื่องจากการเพิ่มจำนวนประชากรนั่นเอง

จำนวนประชากรยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ที่ดินมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น ๆ และทำให้เจ้าของที่ดินมีเศรษฐทรัพย์เพิ่มขึ้น ๆ เมืองเล็กเจริญขึ้นกลายเป็นเมืองใหญ่ – เช่น เซนต์ หลุยส์ ชิคาโก หรือซานฟรานซิสโก – และยังเจริญขึ้นอีก ผลิตกรรม ณ ที่นี้ดำเนินไปในขนาดใหญ่ มีเครื่องจักรกลที่ดีที่สุดและเครื่องอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมที่สุด การแบ่งงานแยกย่อยลงไปอย่างละเอียดยิ่ง ทำให้ประสิทธิภาพสูงขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์ การแลกเปลี่ยนมีปริมาณมากและมีความรวดเร็วยิ่ง

ซึ่งทำให้ดำเนินไปโดยมีการเสียดทานและการสูญเสียน้อยที่สุด ณ
ที่นี้คือหัวใจและสมองของอินทรีย์แห่งสังคมอันกว้างขวางซึ่งเกิดขึ้นมาจากจุลินทรีย์แห่งการตั้งถิ่นฐานครั้งแรก มีขุมประสาทใหญ่ของโลกมนุษย์พัฒนาขึ้นมาแห่งหนึ่ง มีถนนทุกสาย
มีทางน้ำผ่านเข้ามาตลอดทั่วไปในย่านอันกว้างขวางโดยรอบ ถ้าท่านมีสิ่งใดจะขาย
ที่นี่ก็คือตลาด ถ้าท่านต้องการซื้อสิ่งใด ที่นี่ก็คือคลังที่ใหญ่ที่สุดและเลือกได้มากที่สุด ณ ที่นี้
กิจกรรมทางปัญญา

ได้รวมตัวกันเข้าเป็นจุดศูนย์กลาง และ ณ
ที่นี้ก็เป็นที่เกิดแห่งสิ่งเร้าซึ่งเกิดจากการปะทะกันระหว่างความคิดต่อความคิด
ที่นี่มีหอสมุดใหญ่ ๆ คลังและยุ้งฉางแห่งความรู้ ศาสตราจารย์ผู้คงแก่เรียน
ผู้เชี่ยวชาญอันมีชื่อเสียง ที่นี่มีพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ แหล่งรวมเครื่องมือทางปรัชญา
และทุกสิ่งที่หาได้ยาก มีค่าและดีที่สุดในประเภทของตน มีนักแสดง นักพูด
และนักร้องผู้ยิ่งใหญ่จากที่ต่าง ๆ ทั่วโลกมา ณ ที่นี้ กล่าวสั้น ๆ
ที่นี่คือศูนย์กลางแห่งหนึ่งของชีวิตมนุษย์ที่แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ กัน

ประโยชน์ซึ่งที่ดินแห่งนี้ก่อให้เกิดขึ้นแก่การใช้แรงงานในบัดนี้นับว่ามากมายใหญ่หลวงถึงขนาดที่แทนที่จะเป็นคนผู้เดียวกับม้าคู่หนึ่งทำงานบนพื้นที่หลายเอเคอร์
เราก็กลับจะนับคนงานได้จำนวนพัน ๆ คนต่อพื้นที่เอเคอร์เดียวทำงานบนพื้นลดหลั่นกันเป็นชั้น ๆ 5, 6, 7 หรือ 8 ชั้นจากพื้นดินขึ้นไป
ในขณะเดียวกันใต้ผิวพื้นพิภพเครื่องยนต์ก็เดินเป็นจังหวะ ๆ ให้กำลังเท่ากับม้าหลายพันตัว

ประโยชน์เหล่านี้ทั้งปวงย่อมผูกติดกับที่ดิน
บนที่ดินแห่งนี้เท่านั้นมิใช่แห่งอื่นที่เราจะใช้ประโยชน์เช่นนี้ได้

เพราะว่าที่นี่เป็นศูนย์กลางของพลเมือง เป็นศูนย์กลางแห่งปริวรรตกรรม
เป็นตลาดและโรงงานของอุตสาหกรรมในรูปสูงสุด
ความสามารถในการผลิตซึ่งความหนาแน่นของพลเมืองได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่ที่ดินแห่งนี้มีค่าเท่ากับหลายร้อยหลายพันเท่าของความอุดมสมบูรณ์แรกเริ่มของมัน และค่าเช่า
ซึ่งวัดผลต่างระหว่างผลิตภาพที่เพิ่มขึ้นนี้กับผลิตภาพของที่ดินที่มีผลิตภาพต่ำสุดที่ใช้กันอยู่
ก็ย่อมเพิ่มขึ้นตามส่วน
บัดนี้ผู้ตั้งถิ่นฐานนั้นหรือผู้ใดก็ตามที่รับกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวสืบต่อมาก็กลายเป็นเศรษฐี
เขาอาจจะลงนอนหลับไปราวกับเป็น Rip Van Winkle อีกคนหนึ่ง แต่เขาก็ยังรวย –
มิใช่จากสิ่งใด ๆ ที่เขากระทำ แต่จากการเพิ่มจำนวนประชากร
มีที่ดินหลายแห่งซึ่งเจ้าของอาจจะได้รับผลตอบแทนในแต่ละฟุตของด้านหน้าเป็นมูลค่ามากกว่าที่ช่างกลโดยเฉลี่ยจะทำงานหามาได้ มีที่ดินหลายแห่งซึ่งจะขายได้

เป็นราคามากกว่าที่จะเอาเหรียญทองมาปูให้เต็มพื้นที่นั้นเสียอีก ตามถนนสายใหญ่ ๆ
มีอาคารสูงตระหง่านทำด้วยหินแกรนิต หินอ่อน เหล็กและแผ่นแก้วหนา
เป็นแบบที่หรูหราราคาแพงที่สุด เพียบพร้อมไปด้วยความสะดวกสบายทั้งปวง
แต่อาคารเหล่านี้ก็ยังไม่มีค่าเท่าเทียมกับที่ดินที่ตั้งของอาคารเอง –
ที่ดินอันเดียวกันกับที่ไม่มีค่างวดเลยเมื่อมีผู้เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นคนแรก
นี่เป็นวิถีทางซึ่งการเพิ่มจำนวนประชากรมีกิริยาอันทรงพลังในการทำให้ค่าเช่าสูงขึ้น ซึ่งผู้ใดก็ตามในประเทศที่ก้าวหน้าถ้ามองดูรอบตัวก็จะประจักษ์ได้ด้วยตนเอง
กระบวนการเช่นนี้กำลังดำเนินอยู่ภายใต้สายตาของเขานั่นเอง
ความแตกต่างกันที่เพิ่มขึ้นในระหว่างผลิตภาพของที่ดินที่ใช้กันอยู่
ซึ่งทำให้ค่าเช่าที่ดินเพิ่มสูงขึ้น

มิใช่เป็นผลจากความจำเป็นของพลเมืองที่เพิ่มขึ้นบังคับให้หันไปหาที่ดินที่มีคุณภาพต่ำมากไปกว่าจากผลิตภาพที่เพิ่มขึ้นซึ่งประชากรที่เพิ่มขึ้นเป็นผู้ให้แก่ที่ดินที่ใช้กันอยู่แล้ว
ที่ดินที่มีราคามากที่สุดในโลก ที่ดินซึ่งมีค่าเช่าสูงสุด
มิใช่ที่ดินซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติเป็นเยี่ยม
แต่เป็นที่ดินซึ่งเกิดประโยชน์เป็นเยี่ยมเนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนประชากร

การเพิ่มผลิตภาพหรือประโยชน์ซึ่งการเพิ่มจำนวนประชากรทำให้เกิดขึ้นแก่ที่ดินบางแห่งในลักษณะที่ข้าพเจ้ากำลังเรียกร้องให้สนใจอยู่นี้เกิดขึ้นเนื่องจากการขยายตัวเท่านั้น คุณสมบัติอันมีค่าของที่ดินซึ่งกลายเป็นศูนย์กลางของพลเมืองคือความสามารถที่พื้นผิวของมันเท่านั้น –
ไม่มีความแตกต่างกันอย่างใดไม่ว่าที่นั้นจะเป็นดินอุดมสมบูรณ์ที่น้ำพัดพามาเช่นที่เมืองฟิลาเดลเฟีย จะเป็นที่อันอุดมเช่นนิวออร์ลีนส์ เป็นหนองบึงที่ถมขึ้นมาเช่นเซนต์ปีเตอร์ส-เบิร์ก หรือเป็นทรายเปล่าประโยชน์เช่นส่วนใหญ่ของซานฟรานซิสโก

และในที่ซึ่ง ดูเหมือนว่าราคาจะเกิดขึ้นมาจากคุณภาพที่ดีกว่าตามธรรมชาติ เช่นที่น้ำลึกและเป็นที่จอดเรือได้อย่างดี แหล่งใหญ่ของถ่านหินและแร่เหล็กหรือไม้ใหญ่ จากการสังเกตก็จะเห็นได้ว่าคุณภาพที่เหนือกว่าเหล่านี้พลเมืองเป็นผู้นำออกมาและทำให้รู้สึกกันได้

บ่อถ่านหินและเหล็กแห่งเพนซิลเวเนียซึ่งปัจจุบันมีค่ามหาศาลนั้นไม่มีค่าเลยเมื่อ 50 ปีที่แล้วมา อะไรเล่าเป็นสาเหตุแห่งความแตกต่างกันเช่นนี้? เห็นได้ง่าย ๆ
ว่าคือความแตกต่างกันในจำนวนประชากร
แหล่งถ่านหินและแร่เหล็กในไวโอมิงและมอนตานาซึ่งไร้ค่าในขณะนี้จะมีค่านับ

ล้าน ๆ ในระยะ 50 ปีจากนี้ไป ทั้งนี้ก็เพราะสาเหตุง่าย ๆ
ว่าในระหว่างเวลาดังกล่าวจำนวนประชากรจะเพิ่มขึ้นอย่างมาก

โลกซึ่งเราใช้แล่นไปในอวกาศนี้เปรียบเสมือนนาวาที่ได้จัดเตรียมเสบียงไว้อย่างดี ถ้าขนมปังกับเนื้อบนดาดฟ้าทำท่าว่ามีน้อยลง
เพียงแต่เราเปิดฝาระวางก็จะมีสิ่งของขึ้นมาใหม่ ซึ่งเราไม่เคยนึกฝันมาก่อนเลย
และอำนาจอันยิ่งใหญ่เหนือบริการของผู้อื่นก็จะตกเป็นของผู้ที่ได้รับอนุญาตให้กล่าวเมื่อฝาระวางเปิดออกว่า “นี่เป็นของข้าพเจ้า!”

สรุป: ผลของจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นต่อการวิภาคเศรษฐทรัพย์
ก็คือจะเพิ่มค่าเช่าขึ้นและลดอัตราส่วนของผลิตผลซึ่งไปสู่ทุนและแรงงานให้น้อยลง
ทั้งนี้โดยวิธี 2 วิธีคือ ประการแรกด้วยการลดขอบริมแห่งการเพาะปลูกให้ต่ำลง
ประการที่สองทำให้ปรากฏความสามารถพิเศษขึ้นในที่ดินซึ่งมิฉะนั้นแล้วก็จะไม่ปรากฏออกมา
และทำให้ความสามารถพิเศษตกเป็นของที่ดินบางแห่งโดยเฉพาะ

ข้าพเจ้าโอนเอียงไปในทางที่จะคิดว่าวิธีหลังซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ให้ความสนใจน้อยมากนั้นแหละที่มีความสำคัญกว่าโดยแท้จริง แต่ในการสอบสวนของเรา
นี่ไม่ใช่เรื่องสำคัญในขณะนี้.

บทที่ 3

ผลของความก้าวหน้าทางวิทยาการต่อการวิภาคเศรษฐทรัพย์

โดยการขจัดเสียซึ่งปัจจัยแห่งความก้าวหน้าทางวิทยาการ
เราได้เห็นผลของการเพิ่มจำนวนประชากรต่อการวิภาคเศรษฐทรัพย์แล้ว
บัดนี้ขอให้เรากำจัดปัจจัยแห่งการเพิ่มจำนวนประชากร
ออกแล้วดูว่าความก้าวหน้าทางวิทยาการในการผลิตมีผลอย่างไรต่อวิภาคกรรม

เราได้เห็นแล้วว่าการเพิ่มจำนวนประชากรทำให้ค่าเช่าสูงขึ้น
ทั้งนี้ด้วยการเพิ่มผลิตภาพของแรงงานยิ่งกว่าด้วยการที่จะลดผลิตภาพของแรงงานลง ต่อไปนี้
เมื่อไม่คำนึงถึงการเพิ่มจำนวนประชากรว่าจะเป็นอย่างไร ถ้าเราสามารถแสดงได้ว่า
ความก้าวหน้าในวิธีการผลิตและการแลกเปลี่ยนย่อมเป็นเหตุให้ค่าเช่าสูงขึ้นแล้ว
การพิสูจน์ล้มล้างทฤษฎีของแมลธัส –
และหลักคำสอนทั้งหลายซึ่งเกิดจากทฤษฎีนี้หรือเกี่ยวข้องกัน –
ก็จะเป็นอันสิ้นสุดลงและสมบูรณ์
เพราะเราจะอธิบายได้ว่าความก้าวหน้าทางวัตถุมีแนวโน้มที่จะทำให้ค่าแรงน้อยลงและลดสภาพ
ของชนชั้นต่ำสุดให้ต่ำลงโดยไม่ต้องหันไปหาทฤษฎีความกดดันที่เพิ่มขึ้นต่อเครื่องยังชีพ

ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าได้พิจารณาดูแม้เพียงเล็กน้อยก็จะเห็นได้ว่าข้อนี้เป็นความจริง

ผลของการค้นคิดประดิษฐ์และความก้าวหน้าทางวิทยาการในการผลิตก็คือเพื่อประหยัดแรงงาน – นั่นคือเพื่อทำให้ได้รับผลเท่าเทียมกันโดยการใช้แรงงานน้อยลง หรือให้ได้รับผลมากขึ้นด้วยการใช้แรงงานเท่าเดิม

ในสภาพสังคมซึ่งใช้ความสามารถของแรงงานที่มีอยู่เป็นเครื่องบำบัดความต้องการทางวัตถุทั้งหลาย และไม่มีทางเป็นไปได้ที่จะเกิดความต้องการใหม่ ๆ ขึ้นมาเนื่องจากมี

โอกาสที่จะสนองความต้องการเหล่านั้นได้
ความเจริญในทางประหยัดแรงงานก็จะมีผลทำให้ลดแรงงานที่จะต้องใช้ลง
แต่สภาพสังคมเช่นนี้ถ้าหากจะมีอยู่ (ซึ่งข้าพเจ้าไม่เชื่อ)
ก็จะมีแต่ในที่ซึ่งมนุษย์เรามีลักษณะใกล้สัตว์เข้าไปมากที่สุดเท่านั้น
ในสภาพสังคมที่เรียกกันว่าอารยะและซึ่งเราเกี่ยวข้องด้วยในการสอบสวนนี้
ความจริงกลับเป็นตรงกันข้าม
อุปสงค์หาใช่ว่าจะมีปริมาณตายตัวซึ่งจะเพิ่มต่อเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นเท่านั้นไม่ ในแต่ละบุคคล
อุปสงค์จะเพิ่มขึ้นตามความสามารถของเขาในการที่จะให้ได้รับสิ่งพึงประสงค์
มนุษย์มิใช่วัวควายซึ่งเมื่อกินจนอิ่มแล้วจะลงนอนเคี้ยวเอื้องต่อไป
มนุษย์เปรียบเสมือนลูกตัวเมียของปลิง (daughter of the horse leech)
ผู้ซึ่งเรียกร้องขอเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ “เมื่อข้าพเจ้าได้เงินมา” Erasmus กล่าว
“ข้าพเจ้าจะซื้อหนังสือกรีกบางเล่มและหลังจากนั้นก็จะซื้อเสื้อผ้าบ้าง”
ปริมาณเศรษฐทรัพย์ที่ผลิตขึ้นมานั้นไม่เคยที่จะได้ส่วนกับความปรารถนาในเศรษฐทรัพย์
และความปรารถนาก็เพิ่มขึ้นทุกครั้งที่โอกาสบำบัดความต้องการมีเพิ่มขึ้น

เมื่อความจริงเป็นดังนี้
ผลของความเจริญก้าวหน้าในการประหยัดแรงงานก็จะทำให้การผลิตเศรษฐทรัพย์เพิ่มขึ้น
แต่ในการผลิตเศรษฐทรัพย์นั้นมีสิ่งที่ต้องใช้ 2 สิ่ง – แรงงานกับที่ดิน
เพราะฉะนั้นผลของความเจริญก้าวหน้าในการประหยัดแรงงานก็จะทำให้มีความต้องการที่ดินมากขึ้นและถ้าได้ใช้ที่ดินที่มีคุณภาพเท่า ๆ
กันกับที่กำลังใช้อยู่หมดแล้วก็จะทำให้ต้องนำที่ดินที่มีผลิตภาพต่ำกว่ามาใช้ในการผลิต
หรือขยายการผลิตในที่เดิมโดยมีระดับผลิตภาพตามธรรมชาติต่ำลง
ดังนั้นถึงแม้ผลขั้นปฐมของความเจริญก้าวหน้าในการประหยัดแรงงานจะเป็นเพื่อเพิ่มความสามารถของแรงงานก็ตาม ผลขั้นที่สองก็คือทำให้การผลิตขยายออกไป
และถ้าทำให้ขอบริมแห่งการผลิตลดต่ำลง ก็จะทำให้ค่าเช่าสูงขึ้น

ดังนั้นในที่ซึ่งที่ดินถูกยึดถือไว้โดยสิ้นเชิงแล้วเช่นในอังกฤษ
หรือในที่ซึ่งที่ดินถูกยึดถือหรือมีผู้สามารถจะยึดถือได้โดยรวดเร็วเท่ากับความจำเป็นที่จะต้องใช้ที่ดินนั้น เช่นในสหรัฐฯ ผลอันแน่นอนของเครื่องทุ่นแรง

หรือความเจริญก้าวหน้าในการประหยัดแรงงานก็ย่อมจะเป็นการเพิ่มค่าเช่าให้สูงขึ้นโดยไม่เพิ่มค่าแรงหรือดอกเบี้ย

นับเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องเข้าใจในข้อนี้ให้เต็มที่
เพราะมันแสดงให้เห็นว่าผลซึ่งทฤษฎีปัจจุบันอ้างว่าเป็นเพราะการเพิ่มจำนวนประชากรนั้น
ที่แท้จริงแล้วกลับเป็นเพราะความก้าวหน้าในการคิดค้นประดิษฐ์ และอธิบายถึงข้อเท็จจริง
ซึ่งมิฉะนั้นแล้วก็จะทำให้งงงวยในข้อที่ว่าเครื่องทุ่นแรงทุกแห่งมิได้ให้ประโยชน์แก่กรรมกรเลย

แต่ เพื่อที่จะให้เข้าใจถึงความจริงนี้เต็มที่ขึ้น
จำเป็นที่เราจะต้องระลึกไว้เสมอถึงข้อที่ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้แล้วมากกว่า 1 ครั้ง
นั่นคือการที่เศรษฐทรัพย์ชนิดต่าง ๆ สามารถแลกเปลี่ยนได้ในระหว่างกัน (interchangeability of wealth)
ข้าพเจ้าอ้างถึงข้อนี้อีกก็เพราะว่ามักจะลืมกันหรือไม่สนใจกันตลอดมาในบรรดานักเขียนที่กล่าวถึงผลิตกรรมทางเกษตรราวกับว่าจะต้องแยกมันออกต่างหากจากผลิตกรรมทั่ว ๆ ไป
และกล่าวถึงอาหารหรือเครื่องยังชีพราวกับว่าสิ่งเหล่านี้มิได้รวมอยู่ในความหมายของคำว่าเศรษฐทรัพย์ด้วยฉะนั้น

ข้าพเจ้าขอร้องให้ท่านผู้อ่านระลึกไว้ในใจถึงข้อที่ได้สาธกมาแล้วอย่างเพียงพอ
ที่ว่าการได้ครอบครองหรือการผลิตเศรษฐทรัพย์ในรูปหนึ่งรูปใดก็ตามย่อมเสมือนหนึ่งได้ครอบครองหรือผลิตเศรษฐทรัพย์ในรูปอื่น ๆ ซึ่งจะแลกเปลี่ยนมาได้เช่นกัน –

ทั้งนี้เพื่อให้ท่านผู้อ่านเห็นได้ชัดเจนว่า
มิใช่เพียงแต่ความเจริญก้าวหน้าที่ประหยัดแรงงานซึ่งใช้กระทำต่อที่ดินโดยตรงเท่านั้นที่มีแนวโน้มจะทำให้ค่าเช่าเพิ่มขึ้น
แต่เป็นความเจริญก้าวหน้าทั้งสิ้นที่ทำให้ประหยัดแรงงานไม่ว่าโดยประการใด ๆ

การที่มีการใช้แรงงานของบุคคลหนึ่งบุคคลใดไปในการผลิตเศรษฐทรัพย์รูปหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะนั้นเป็นผลจากการแบ่งงาน (division of labor) แต่เพียงประการเดียว ความมุ่งหมายในการใช้แรงงานของแต่ละบุคคลมิใช่เพื่อให้ได้รับเศรษฐทรัพย์ในรูปหนึ่งรูปใดโดยเฉพาะ แต่เพื่อให้ได้รับเศรษฐทรัพย์ในรูปที่เหมาะกับความต้องการของตน เพราะฉะนั้น ความเจริญก้าวหน้าในการประหยัดแรงงานที่จะต้องใช้ไปในการผลิตสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบรรดาสิ่งทั้งปวงที่ต้องการก็เท่ากับการเพิ่มพลังการผลิตสิ่งอื่นทั้งปวงด้วย
ถ้าคนหนึ่งต้องใช้แรงงานครึ่งหนึ่งในการจัดหาอาหารและอีกครึ่งหนึ่งในการจัดหาเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยให้แก่ตน ความ

เจริญก้าวหน้าซึ่งเพิ่มความสามารถของเขาในการผลิตอาหารก็จะเพิ่มความสามารถของเขาในการจัดหาเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยด้วย
ถ้าความปรารถนาของเขาที่จะให้มีอาหารมากขึ้นหรือดีขึ้นมีเท่า ๆ
กับความปรารถนาที่จะให้มีเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยมากขึ้นหรือดีขึ้นแล้ว
ความเจริญก้าวหน้าของแรงงานในสาขาหนึ่งก็จะเท่ากับความเจริญก้าวหน้าเช่นเดียวกันในอีกสาขาหนึ่ง ถ้าความเจริญก้าวหน้าอยู่ที่การทวีความสามารถของแรงงานของเขาเป็น 2
เท่าในการผลิตอาหาร เขาก็จะใช้แรงงานในการผลิตอาหารน้อยลง 1 ใน 3
และใช้แรงงานในการจัดหาเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยมากขึ้น 1 ใน 3
ถ้าความเจริญก้าวหน้าทำให้เขามีความสามารถเพิ่มขึ้นเป็น 2
เท่าในการจัดหาเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย เขาก็จะใช้แรงงานในการผลิตสิ่งเหล่านี้ให้น้อยลง 1 ใน 3 และใช้แรงงานในการผลิตอาหารเพิ่มขึ้น 1 ใน 3 ในกรณีทั้งสองนี้

ผลลัพธ์จะเป็นเช่นเดียวกัน –
ด้วยแรงงานเท่าเดิมเขาจะสามารถได้สิ่งที่เขาปรารถนาทั้งสิ้นเพิ่มขึ้น 1 ใน 3
ซึ่งอาจจะเป็นทางปริมาณหรือคุณภาพก็ได้

เช่นเดียวกัน ในที่ซึ่งการผลิตดำเนินไปด้วยการแบ่งงานระหว่างบุคคล
การเพิ่มความสามารถในการผลิตสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นที่ต้องการในผลิตกรรมส่วนรวมก็ย่อมจะเพิ่มความสามารถในการที่จะได้รับสิ่งอื่น ๆ และจะเพิ่มการผลิตสิ่งอื่น ๆ
ด้วยในขนาดซึ่งกำหนดโดยอัตราส่วนที่การทุ่นแรงงานมีต่อปริมาณแรงงานที่ต้องใช้ทั้งสิ้น
และโดยความมากน้อยในความต้องการสิ่งต่าง ๆ
ข้าพเจ้าคิดไม่ออกว่าจะมีเศรษฐทรัพย์ในรูปใด ๆ
ที่ความต้องการในมันจะไม่เพิ่มขึ้นถ้าสามารถประหยัดแรงงานที่ต้องใช้ผลิตสิ่งอื่น ๆ ลงได้
รถบรรทุกศพกับหีบศพเป็นตัวอย่างที่เลือกกันขึ้นมาว่าเป็นสิ่งที่อุปสงค์จะมีทางเพิ่มขึ้นได้น้อยมาก แต่นี่เป็นจริงเฉพาะในด้านปริมาณเท่านั้น
ไม่มีผู้ใดจะสงสัยได้เลยว่าความสามารถที่เพิ่มขึ้นในด้านอุปทานย่อมจะนำไปสู่ความต้องการรถบรรทุกศพและหีบศพที่มีราคาแพงยิ่งขึ้น
ถ้าเขาจะสังเกตว่าคนเรามีความปรารถนารุนแรงเพียงใดในการที่จะแสดงออกซึ่งความเคารพนับถือในตัวผู้ตายด้วยการทำพิธีศพที่สิ้นเปลืองอย่างมาก

อุปสงค์ในด้านอาหารก็มิใช่ว่าจะมีจำกัดตามที่มักจะสมมติกันบ่อย ๆ แต่อย่าง

ผิด ๆ ในการให้เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์
เรามักจะพูดถึงเครื่องยังชีพราวกับว่ามันมีปริมาณคงที่กันอยู่บ่อย ๆ
แต่ความคงที่ของเครื่องยังชีพมีอยู่ประการเดียวคือจุดต่ำสุดที่แน่นอน
ถ้าน้อยกว่าปริมาณอันหนึ่งมนุษย์ก็จะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้
และถ้าน้อยกว่าปริมาณอีกระดับหนึ่งซึ่งมากกว่าเดิมมนุษย์จะมีสุขภาพไม่ดี
แต่เหนือกว่าระดับต่ำสุดนี้ขึ้นไป

เครื่องยังชีพซึ่งมนุษย์จะสามารถใช้ได้นั้นอาจจะเพิ่มขึ้นได้แทบไม่มีสิ้นสุด แอดัม
สมิธกล่าวว่าความต้องการอาหารของทุก ๆ
คนถูกจำกัดด้วยกระเพาะของมนุษย์ซึ่งจุได้ไม่มากนัก คำกล่าวนี้ริคาร์โดก็เห็นพ้องด้วย
แต่ย่อมเห็นได้ว่าข้อนี้เป็นความจริงเฉพาะแต่โดยนัยที่ว่าถ้ามีอาหารเต็มท้องแล้ว
ความหิวก็หมดไป อุปสงค์ของมนุษย์ต่ออาหารไม่มีขอบเขตจำกัดเช่นนี้
พระนาภีของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 พระเจ้าหลุยส์ที่ 15 หรือพระเจ้าหลุยส์ที่ 16
ย่อมไม่สามารถจะบรรจุหรือย่อยอาหารได้มากกว่ากระเพาะของชาวนาฝรั่งเศสที่มีร่างกายขนาดเ
ดียวกับพระวรกายของพระองค์เลย
แต่ถึงแม้จะใช้ที่ดินเพียงเล็กน้อยสำหรับผลิตขนมปังดำและพืชผักอันเป็นเครื่องยังชีพของชาวนา
นั้น ก็ยังใช้ที่ดินเป็นแสน ๆ เอเคอร์เพื่อผลิตให้เพียงพอกับพระราชประสงค์ของกษัตริย์
ผู้ซึ่งนอกจากจะทรงบริโภคพระกระยาหารอันมีคุณภาพดีที่สุดอย่างสิ้นเปลืองด้วยพระองค์เองแ
ล้ว ยังทรงประสงค์อาหารอีกในปริมาณมากมายสำหรับข้าราชบริพาร ม้าและสุนัขของพระองค์
และในข้อเท็จจริงทั่วไปแห่งชีวิตประจำวัน ในความต้องการอันไม่รู้จักเพียงพอของแต่ละคน
ถึงแม้บางทีจะเป็นไปอย่างแอบแฝงก็ตาม
เราจะเห็นได้ว่าการเพิ่มความสามารถในการผลิตเศรษฐทรัพย์ไม่ว่าในรูปใด ๆ
จะเป็นเหตุให้เกิดอุปสงค์ในที่ดินและผลิตผลโดยตรงของที่ดินเพิ่มขึ้นทุกครั้งไป
บุคคลผู้ซึ่งขณะนี้บริโภคอาหารเลว ๆ และอยู่ในบ้านหลังเล็ก ๆ
นั้นโดยกฎธรรมดาแล้วถ้ารายได้ของเขาเพิ่มขึ้น
เขาก็จะบริโภคอาหารที่มีราคาแพงขึ้นและย้ายไปอยู่ในบ้านที่ใหญ่ขึ้น ถ้าเขาร่ำรวยมากขึ้น ๆ
เขาก็จะจัดหาม้า บริวาร สวนและสนามหญ้า อุปสงค์ของเขาต่อการใช้ที่ดินจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ
เมื่อมีเศรษฐทรัพย์เพิ่มขึ้น ในเมืองที่ข้าพเจ้าเขียนหนังสืออยู่นี้มีชายคนหนึ่ง –
ซึ่งเป็นคนในแบบที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่ง – ผู้ซึ่งเคยต้มถั่วเองและทอดหมูเค็มเอง
แต่บัดนี้เมื่อเขาร่ำรวยขึ้นแล้วก็มีคฤหาสน์หลังหนึ่งซึ่งกินเนื้อที่เต็มบล็อกหนึ่งในเมือง
และเทียบได้กับโรงแรมชั้นที่

หนึ่ง มีบ้าน 2 หรือ 3 หลังในชนบทมีพื้นที่กว้างขวาง มีม้าแข่งมากมาย มีฟาร์มเพาะพันธุ์ สนามม้าแข่งส่วนตัว ฯลฯ
บัดนี้ต้องใช้ที่ดินอย่างน้อยที่สุดพันเท่าและอาจจะเป็นหลายพันเท่าเพื่อสนองความต้องการของชายคนนี้เมื่อเทียบกับในขณะที่เขายังยากจนอยู่

เช่นเดียวกัน
ความเจริญก้าวหน้าหรือการคิดค้นประดิษฐ์ทุกประการไม่ว่าจะเป็นอะไรก็ตามที่ทำให้แรงงานสามารถผลิตเศรษฐทรัพย์ได้มากขึ้น
ก็ย่อมจะทำให้เกิดความต้องการในที่ดินและผลิตผลโดยตรงของที่ดินมากขึ้นและทำให้ขอบริมแห่งการผลิตลดลงเช่นเดียวกับความต้องการที่เกิดจากการเพิ่มจำนวนประชากร
เมื่อความจริงมีอยู่เช่นนี้ การประดิษฐ์เครื่องทุ่นแรง ไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักรไถนา โทรเลข กรรมวิธีที่ดีขึ้นในการถลุงแร่ โรงพิมพ์ที่ดีพร้อม หรือจักรเย็บผ้าก็ตาม
ย่อมมีแนวโน้มที่จะทำให้ค่าเช่าเพิ่มสูงขึ้น

หรือถ้าจะกล่าวความจริงอันนี้ให้รัดกุมก็คือ:

โดยที่เศรษฐทรัพย์ทุกรูปเป็นผลิตผลของแรงงานซึ่งกระทำต่อที่ดินหรือผลิตผลของที่ดิน ดังนั้นเมื่ออุปสงค์ในเศรษฐทรัพย์ไม่รู้จักเพียงพอ
ความสามารถที่เพิ่มขึ้นของแรงงานก็จะถูกใช้ไปในการจัดหาเศรษฐทรัพย์ให้มากขึ้นและทำให้เกิดอุปสงค์ในที่ดินมากขึ้น

เพื่อที่จะสาธกให้เห็นผลของเครื่องทุ่นแรงและความเจริญก้าวหน้าในการประหยัดแรงงานนี้
ขอให้เราสมมติว่ามีประเทศหนึ่งซึ่งที่ดินตกอยู่ในความครอบครองของคนแต่เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นเช่นเดียวกับในทุกประเทศแห่งโลกอารยะ
ขอให้เราสมมติว่ามีเครื่องกั้นอันถาวรมิให้จำนวนประชากรของประเทศนี้เพิ่มขึ้นได้อีก

ไม่ว่าจะโดยการออกกฎหมายและบังคับใช้อย่างเข้มงวดแบบเดียวกับกฎของมหาราช Herod หรือจากการเปลี่ยนแปลงในมารยาทและศีลธรรมอันอาจเกิดจากการจำหน่ายอนุสารของ Annie Besant อย่างแพร่หลายก็ตาม สมมติว่าขอบริมแห่งการเพาะปลูกหรือการผลิตเป็น 20 ดังนั้นที่ดินหรือโอกาสอื่น ๆ ตามธรรมชาติซึ่งให้ผลตอบแทนแก่การใช้แรงงานและทุนเป็น 20 ก็จะให้ผลเท่ากับอัตราค่าแรงและดอกเบี้ย

ปกติ โดยไม่มีค่าเช่า
ในขณะเดียวกันที่ดินทั้งสิ้นที่ให้ผลแก่การใช้แรงงานและทุนปริมาณเดียวกันมากกว่า 20 ก็จะให้ส่วนที่เกินเป็นค่าเช่า ถ้าจำนวนประชากรคงเดิม
สมมติว่ามีการคิดค้นประดิษฐ์และความเจริญก้าวหน้าซึ่งจะลดแรงงานและทุนที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตเศรษฐทรัพย์ปริมาณเดิมลง 1 ใน 10 ดังนั้นแรงงานและทุนก็จะว่างลง 1 ใน 10
โดยการผลิตคงที่อยู่เท่าเดิม
หรือมิฉะนั้นก็อาจจะใช้แรงงานและทุนเท่าเดิมโดยการผลิตเพิ่มขึ้นตามส่วน แต่องค์การอุตสาหกรรมเช่นในอารยะประเทศทั้งหลายมีสภาพที่แรงงานและทุน (โดยเฉพาะคือแรงงาน) จะต้องถูกบีบบังคับให้รีบหางานทำไม่ว่าจะมีเงื่อนไขอย่างไร –
องค์การอุตสาหกรรมมีสภาพที่ผู้ที่เป็นแต่เพียงกรรมกรไม่อยู่ในฐานะที่จะเรียกร้องส่วนแบ่งอันเป็นธรรมได้ในการเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่นี้ และอย่างน้อยที่สุด ในขั้นแรก การลดแรงงานที่จะต้องใช้ในการผลิตก็จะมิได้มาในรูปของการให้ผลิตผลเท่าเดิมแก่กรรมกรโดยทำงานน้อยลง
แต่เป็นในรูปของการทำให้กรรมกรบางคนต้องว่างงานลงโดยไม่ได้รับผลิตผลเลย ทีนี้ เนื่องจากประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นของแรงงานอันเป็นเพราะความเจริญก้าวหน้าใหม่นี้ เราก็อาจจะได้รับผลิตผลมากเท่าเดิมจากจุดที่มีผลิตภาพตามธรรมชาติเป็น 18 ซึ่งเดิมต้องกระทำ

ณ จุดที่มีผลิตภาพเป็น 20
ดังนั้นความปรารถนาอันไม่รู้จักอิ่มในเศรษฐทรัพย์
การแข่งขันหางานทำในระหว่างแรงงานกับทุน
ก็จะทำให้ขอบริมแห่งการผลิตขยายลงไปสู่ระดับหนึ่งซึ่งเราจะสมมติว่าเป็น 18
และค่าเช่าก็จะเพิ่มขึ้นด้วยผลต่างระหว่าง 18 กับ 20
ในขณะเดียวกันค่าแรงและดอกเบี้ยคิดโดยปริมาณจะไม่มากขึ้นกว่าเดิม
และเมื่อคิดโดยอัตราส่วนต่อผลิตผลทั้งหมดแล้วจะน้อยลง การผลิตเศรษฐทรัพย์จะมีเพิ่มขึ้น
แต่เจ้าของที่ดินจะได้รับผลประโยชน์ทั้งสิ้นไป
โดยอาจมีการหักออกบ้างเป็นการชั่วคราวซึ่งจะกล่าวในภายหลัง

ถ้าการคิดค้นประดิษฐ์และความเจริญก้าวหน้ายังคงดำเนินต่อไป ประสิทธิภาพ

ของแรงงานก็จะเพิ่มขึ้นอีกและปริมาณแรงงานและทุนที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตสิ่งของเท่าเดิม
ก็จะลดลง สาเหตุต่าง ๆ
เช่นเดิมจะทำให้มีการใช้ความสามารถในการผลิตที่เพิ่มขึ้นไปในการผลิตเศรษฐทรัพย์ให้มากขึ้น ขอบริมแห่งการผลิตจะขยายต่ำลงไปอีก
และค่าเช่าจะเพิ่มขึ้นทั้งโดยอัตราส่วนและโดยปริมาณ โดยค่าแรงและดอกเบี้ยไม่เพิ่มขึ้น
ดังนั้นเมื่อการคิดค้นประดิษฐ์และความเจริญก้าวหน้าดำเนินต่อไปทำให้แรงงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ขอบริมแห่งการผลิตก็จะถูกดันให้ต่ำลง ๆ และค่าเช่าสูงขึ้น ๆ
ถึงแม้จำนวนประชากรจะมีคงเดิมก็ตาม

ข้าพเจ้ามิได้หมายจะกล่าวว่าการลดต่ำลงของขอบริมแห่งการผลิตจะได้ส่วนโด

ยแน่นอนกับการเพิ่มความสามารถในการผลิตเสมอไป และก็มิได้หมายว่าจะกล่าวว่ากรรม-วิธีจะมีขั้นตอนเห็นได้ชัด ข้าพเจ้าคิดว่าในกรณีหนึ่งกรณีใดก็ตาม
การลดต่ำลงของขอบริมแห่งการผลิตจะล้าหลังหรือเกินกว่าการเพิ่มความสามารถในการผลิตก็ย่อมแล้วแต่สิ่งที่เราอาจจะเรียกได้ว่าพื้นที่แห่งผลิตภาพ (area of productiveness)
ซึ่งอาจจะใช้ประโยชน์ได้ก่อนที่การผลิต
จะถูกบังคับให้ถอยลงไปสู่จุดที่ต่ำกว่า ตัวอย่างเช่น ถ้าขอบริมแห่งการผลิตอยู่ที่ระดับ 20
ความก้าวหน้าซึ่งทำให้สามารถได้รับผลิตผลเท่าเดิมโดยใช้ทุนและแรงงานน้อยลง 1 ใน 10
นั้นจะไม่ทำให้ขอบริมแห่งการผลิตลดลงสู่ระดับ 18 ถ้าพื้นที่ที่มีผลิตภาพเป็น 19
มีมากพอที่จะรับแรงงานและทุนซึ่งพลัดพรากมาจากการผลิตในที่ดินที่ดีกว่าได้หมด ในกรณีนี้
ขอบริมแห่งการผลิตจะลดลงมาอยู่ที่ระดับ 19 และค่าเช่าก็จะเพิ่มขึ้นด้วยผลต่างระหว่าง 19 กับ 20 ค่าแรงและดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้นด้วยผลต่างระหว่าง 18 กับ 19
แต่ถ้ามีการเพิ่มความสามารถในการผลิตดังเดิมและพื้นที่ที่มีผลิตภาพระหว่าง 20 กับ 18
มีไม่เพียงพอที่จะรับแรงงานและทุนที่พลัดพรากได้ทั้งหมดแล้ว
ถ้าแรงงานและทุนจำนวนเดียวกันพยายามหางานทำ ขอบริมแห่งการผลิตก็จะลดลงต่ำกว่า 18
ในกรณีนี้ ค่าเช่าจะได้รับผลประโยชน์มากกว่าที่ผลิตผลจะเพิ่มขึ้นและค่าแรงและดอกเบี้ยจะลด

ลงต่ำกว่าเมื่อครั้งยังไม่มีความก้าวหน้าที่ทำให้ความสามารถในการผลิตเพิ่มขึ้น

และก็ไม่เป็นจริงนักในข้อที่ว่าแรงงานที่ว่างลงเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าจะถูกผลักดันให้หางานทำเพื่อผลิตเศรษฐทรัพย์ให้มากขึ้นเสียทั้งหมด

ความสามารถที่เพิ่มขึ้นในการบำบัดความต้องการซึ่งเกิดแก่ประชาคมบางส่วนเนื่องจากความเจริญก้าวหน้านั้นจะถูกใช้ไปในการเรียกร้องเวลาว่างหรือบริการเช่นเดียวกับในการเรียกร้องเศรษฐทรัพย์ เพราะฉะนั้นกรรมกรบางคนก็จะอยู่เฉย ๆ
และบางคนก็จะเปลี่ยนฐานะจากกรรมกรผู้ผลิตเป็นกรรมกรที่ไม่ก่อให้เกิดผลิตผล –
ซึ่งจากการสังเกตปรากฏว่าอัตราส่วนของกรรมกรที่ไม่ก่อให้เกิดผลิตผลนี้มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเมื่อสังคมก้าวหน้ายิ่งขึ้น

แต่โดยที่ในขณะนี้ข้าพเจ้าจะอ้างไปถึงสาเหตุซึ่งยังมิได้พิจารณากัน
ซึ่งมีแนวโน้มที่จะลดขอบริมแห่งการผลิตให้ต่ำลงอยู่เป็นนิจ ทำให้ค่าเช่าสูงขึ้นเรื่อย ๆ
และถึงกับสูงกว่าอัตราส่วนซึ่งกำหนดด้วยขอบริมแห่งการผลิตที่แท้จริง
จึงไม่มีประโยชน์อันใดที่จะพิจารณาข้อยุ่งยากในการที่ขอบริมแห่งการผลิตลดต่ำลงและค่าเช่าเพิ่มขึ้นสูงขึ้น สิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการให้เข้าใจกันแจ่มแจ้งก็คือ ถึงแม้จำนวนประชากรจะไม่เพิ่มขึ้น ความก้าวหน้าในการค้นคิดประดิษฐ์ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้เจ้าของที่ดินได้รับผลิตผลไปเป็นส่วนมากขึ้นเสมอ และทำให้แรงงานและทุนได้รับส่วนแบ่งน้อยลง ๆ

และโดยที่เราไม่สามารถจะกำหนดขอบเขตจำกัดให้แก่ความก้าวหน้าในการคิดค้นประดิษฐ์ได้
เราก็ไม่สามารถจะกำหนดขอบเขตจำกัดให้แก่การเพิ่มค่าเช่าได้นอกจากผลผลิตทั้งสิ้น
เพราะว่าถ้าการประหยัดแรงงานดำเนินต่อไปจนกระทั่งถึงจุดที่สมบูรณ์ที่สุดและไม่จำ-เป็นจะต้องใช้แรงงานในการผลิตเศรษฐทรัพย์ต่อไปแล้วเราก็จะได้รับทุกสิ่งที่โลกจะสามารถให้ได้โดยไม่ต้องใช้แรงงานเลย และขอบริมแห่งการผลิตจะถูกขยายออกไปถึงระดับที่เป็นศูนย์ ค่าแรงจะเป็นศูนย์และดอกเบี้ยจะเป็นศูนย์ ในขณะเดียวกันค่าเช่าก็จะได้รับทุกสิ่งทุกอย่างที่ผลิต

ขึ้นมา
เพราะว่าเมื่อเจ้าของที่ดินสามารถจะได้รับเศรษฐทรัพย์ทั้งสิ้นเท่าที่จะสามารถหาได้จากธรรมชาติโดยไม่ต้องใช้แรงงานแล้ว แรงงานหรือทุนก็จะไม่มีประโยชน์เลย
และไม่มีทางเป็นไปได้ที่ทั้งสองสิ่งนี้จะเรียกร้องเอาส่วนแบ่งจากเศรษฐทรัพย์ที่ผลิตขึ้นมา
และไม่ว่าจำนวนประชากรจะมีน้อยเพียงไร ถ้ายังคงมีผู้ที่มิใช่เจ้าของที่ดินอยู่แล้ว
ก็จะขึ้นอยู่กับอารมณ์หรือความกรุณาของเจ้าของที่ดิน –
บุคคลเหล่านี้จะถูกเลี้ยงไว้เพื่อความหรรษาของเจ้าของที่ดินหรือไม่ก็ด้วยความโอบเอื้อของเจ้าของที่ดิน ในฐานะยาจก

จุดแห่งการทุ่นแรงงานที่สมบูรณ์เช่นนี้อาจจะอยู่ห่างไกลมากหรืออาจจะไม่มีวันไปถึงได้เลย แต่ก็เป็นจุดที่การคิดค้นประดิษฐ์กำลังมีแนวโน้มเข้าไปหาอยู่ทุกขณะ
และการลดน้อยถอยลงของจำนวนประชากรในย่านเกษตรกรรมของบริเตนใหญ่
ซึ่งฟาร์มขนาดเล็กกำลังถูกรวมกันเข้าเป็นฟาร์มขนาดใหญ่
และนาข้าวสาลีอันกว้างใหญ่ซึ่งใช้เครื่องจักรทำงานในแคลิฟอร์เนีย และดาโกตา
ซึ่งเราอาจเดินทางไปเป็นระยะทางหลายไมล์ผ่านรวงข้าวที่แกว่งกวัดอยู่โดยไม่ได้พบที่พักของมนุษย์เลยนี้
ก็เป็นเครื่องแนะอยู่แล้วให้เห็นจุดหมายปลายทางซึ่งโลกอารยะทั้งโลกกำลังเร่งรีบไปสู่
ในโลกสมัยใหม่ เครื่องจักรไถนาและเครื่องเกี่ยวข้าวกำลังก่อให้เกิดที่ดินขนาดใหญ่ (latifundia) ชนิดเดียวกับที่การไหลบ่าเข้ามาของพวกทาสจากสงครามต่างประเทศก่อให้เกิดขึ้นในอิตาลีสมัยโบราณ และสำหรับคนยากจนจำนวนมาก
ในขณะที่ต้องถูกผลักไสออกจากสถานที่ที่เคยอยู่และต้องระเหเร่ร่อนไป –
ราวกับที่ชาวนาโรมันต้องไปร่วมเป็นกรรมกรตามเมืองใหญ่หรือขายโลหิตของตนเพื่อแลกกับขนมปังในกลุ่มทหารแล้ว – ก็ดูเหมือนว่าเครื่องทุ่นแรงงานเหล่านี้จะเป็นสิ่งเลวร้ายในตัวเอง
และเราจะได้ยินคนพูดกันถึงเรื่องงานราวกับว่าความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อเป็นสิ่งที่น่าปรารถนาในตัวเอง

ตามที่กล่าวมาแล้วนี้
เป็นธรรมดาที่ข้าพเจ้าย่อมจะหมายถึงการคิดค้นประดิษฐ์และความเจริญก้าวหน้าที่แผ่กระจายออกโดยทั่วไป แทบไม่จำเป็นที่จะกล่าวว่าตราบเท่าที่มีคน

เพียงไม่กี่คนที่ใช้การคิดค้นประดิษฐ์หรือความเจริญก้าวหน้า
ซึ่งจะทำให้เขาได้รับประโยชน์เป็นพิเศษแล้ว
เพียงประโยชน์พิเศษเท่านี้จะไม่ทำให้การคิดค้นประดิษฐ์หรือความเจริญก้าวหน้านี้มีผลกระทบกระเทือนต่อการวิภาคเศรษฐทรัพย์โดยทั่วไปเลย
เช่นเดียวกันในกรณีสิทธิผูกขาดในขอบเขตจำกัดซึ่งเกิดขึ้นตามกฎหมายสิทธิบัตรหรือสาเหตุซึ่งทำให้มีลักษณะเช่นเดียวกันสำหรับการรถไฟและโทรเลข ฯลฯ
ถึงแม้จะมีผู้เข้าใจผิดกันทั่วไปว่าเป็นผลกำไรแห่งทุน แต่ผลกำไรพิเศษซึ่งเกิดขึ้นเช่นนี้
ที่แท้ก็คือผลตอบแทนแห่งการผูกขาดดังที่ได้อธิบายไว้แล้วในบทก่อน
และถ้าคิดถึงว่าผลตอบแทนเช่นนี้คิดหักไปจากผลประโยชน์แห่งการปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างหนึ่งแล้ว มันก็มิได้กระทบกระเทือนวิภาคกรรมทั่วไปนัก
ตัวอย่างเช่นผลประโยชน์ของการรถไฟหรือความเจริญทำนองเดียวกันในการทำให้การขนส่งมีราคาถูกลงย่อมจะแผ่กระจายออกไปในเมื่อได้ลดค่าขนส่งลงจนถึงระดับที่จะให้ดอกเบี้ยในอัตราปกติแก่ทุนที่ลงไว้
และจะผูกขาดในเมื่อคิดค่าขนส่งในอัตราที่จะให้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้นพิเศษหรือชดเชยกับการฉ้อโกงของผู้ก่อสร้างหรือกรรมการ และตามที่รู้กันทั่วไป
ค่าเช่าหรือราคาที่ดินที่เพิ่มขึ้นนั้นได้ส่วนกันกับการลดอัตราค่าขนส่ง
ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว
ความเจริญก้าวหน้าซึ่งทำให้ค่าเช่าสูงขึ้นนั้นมิใช่จะมีแต่ความเจริญก้าวหน้าที่เพิ่มความสามารถใ

นการผลิตโดยตรงเท่านั้น แต่รวมถึงความเจริญก้าวหน้าในการปกครอง มารยาท และศีลธรรม ซึ่งเพิ่มความสามารถในการผลิตโดยทางอ้อมด้วย
เมื่อพิจารณาว่าเป็นพลังทางวัตถุ ผลของสิ่งต่าง ๆ
ทั้งหมดนี้ก็คือจะเพิ่มความสามารถในการผลิตขึ้นและเช่นเดียวกับความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการในการผลิต ผลประโยชน์ของสิ่งเหล่านี้ย่อมจะถูกผู้ครอบครองที่ดินผูกขาดเอาไปในที่สุด
ตัวอย่างที่น่าสังเกตของข้อนี้เราจะเห็นได้จากการที่อังกฤษยกเลิกกำแพงภาษีคุ้มครอง
การค้าโดยเสรีได้ทำให้บริเตนใหญ่มีเศรษฐทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลโดยไม่ทำให้ความยากแค้นลดลงเลย มันเพียงแต่ทำให้ค่าเช่าสูงขึ้นเท่านั้น และถ้าฝ่ายปกครองที่คดโกงแห่งเมืองใหญ่ ๆ ของสหรัฐฯ จะทำตัวอย่างแห่งความบริสุทธิ์และการประหยัดแล้ว
ผลก็จะเป็นเพียงทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้นเท่านั้น มิใช่ว่าจะยกระดับค่าแรงหรือดอกเบี้ยขึ้นเลย

บทที่ 4

ผลของการคาดหวังซึ่งเกิดขึ้นเพราะความก้าวหน้าทางวัตถุ

บัดนี้เราได้เห็นแล้วว่าถึงแม้การเพิ่มจำนวนประชากรจะมีแนวโน้มทำให้ค่าเช่าสูงขึ้น
สาเหตุทั้งหลายซึ่งเพิ่มความสามารถของแรงงานในการผลิตในสภาพสังคมที่ก้าวหน้าก็มีแนวโน้มทำให้
ค่าเช่าสูงขึ้นด้วย มิใช่ว่าจะทำให้ค่าแรงหรือดอกเบี้ยสูงขึ้น
การผลิตเศรษฐทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นจะไปสู่เจ้าของที่ดินในที่สุดในค่าเช่าที่สูงขึ้น
และเมื่อมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อย ๆ

ถึงแม้ว่าจะมีผลประโยชน์เกิดขึ้นบ้างแก่บุคคลที่มิใช่เจ้าของที่ดินผู้ทำให้ส่วนมากของผลิตผลที่เพิ่มขึ้นนั้นตกมาอยู่แก่ตนได้ก็ตาม
แต่ในความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายนี้ไม่มีสิ่งใดเลยที่มีแนวโน้มจะเพิ่มผลตอบแทนโดยทั่วไปให้แก่แรงงานหรือทุน

แต่มีสาเหตุอันหนึ่งที่ยังมิได้กล่าวไว้และจะต้องนำมาพิจารณากันเพื่ออธิบายถึงอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวัตถุต่อการวิภาคเศรษฐทรัพย์ให้ครบถ้วน

สาเหตุอันนั้นคือการคาดหวังอย่างมั่นใจว่าราคาที่ดินจะต้องเพิ่มขึ้นในอนาคต การคาดหวังนี้เกิดขึ้นในประเทศที่ก้าวหน้าทุกประเทศเนื่องจากการที่ค่าเช่าสูงขึ้นเรื่อย ๆ และทำให้เกิดการเก็งกำไรหรือการถือครองที่ดินรอไว้ให้มีราคาสูงขึ้นกว่าที่จะได้ในขณะนั้น

ตลอดมานี้เราได้สมมติตามที่สมมติกันทั่วไปในการอธิบายทฤษฎีค่าเช่าว่าขอบริมแห่งการผลิตอันแท้จริงนั้นพอดีกันกับสิ่งที่เราอาจจะเรียกได้ว่าขอบริมแห่งการผลิตตามที่จำเป็นเสมอ – นั่นคือ เราได้สมมติว่าการผลิตจะขยายไปยังจุดที่มีผลิตภาพต่ำต่อเมื่อเกิดความ

จำเป็นเนื่องจากโอกาสตามธรรมชาติ ณ จุดที่มีผลิตภาพสูงกว่าได้ถูกใช้ประโยชน์เต็มที่แล้ว

กรณีนี้อาจจะเป็นจริงในประชาคมที่อยู่คงที่หรือก้าวหน้าไปอย่างช้ามาก แต่ในประชาคมที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วซึ่งการที่ค่าเช่าสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและมั่นคงได้ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการคำนวณว่าจะมีการเพิ่มต่อไปนั้น กรณีนี้ก็ไม่เป็นไปตามที่กล่าวในประชาคมดังกล่าว
การคาดหวังอย่างเชื่อมั่นว่าราคาจะเพิ่มขึ้นได้ทำให้เกิดการรวมตัวกันในบรรดาผู้ถือครองที่ดินไม่มากก็น้อย และทำให้มีแนวโน้มไปในทางยับยั้งไว้มิให้มีการใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์

ทั้งนี้ก็เพราะคาดหวังว่าจะได้ราคาสูงขึ้น
ดังนั้นจึงทำให้ขอบริมแห่งการผลิตร่นออกไปไกลกว่าที่ความจำเป็นแห่งการผลิตจะต้องการ
สาเหตุอันนี้ต้องแสดงผลอยู่บ้างในประชาคมที่ก้าวหน้าทุกแห่ง
ถึงแม้ในประเทศเช่นอังกฤษซึ่งมีระบบการเช่าอยู่มากในการเกษตร
อาจแสดงผลออกมาในราคาขายของที่ดินมากกว่าในขอบริมแห่งการผลิตทางเกษตร
หรือค่าเช่าที่แท้จริง แต่ในประชาคมเช่นสหรัฐฯ
ซึ่งโดยทั่วไปผู้ใช้ที่ดินมักต้องการเป็นเจ้าของที่ดินเองถ้าเขาทำได้ และซึ่งมีแผ่นดินกว้างขวาง
สาเหตุดังกล่าวได้แสดงผลอย่างมากมาย
พื้นที่อันกว้างขวางซึ่งประชากรของสหรัฐฯ
กระจายกันอยู่ทั่วไปได้แสดงให้เห็นข้อนี้
ผู้ที่เดินทางออกจากชายฝั่งภาคตะวันออกเพื่อค้นหาขอบริมแห่งการเพาะปลูกซึ่งเขาจะสามารถไ
ด้ที่ดินโดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่า จะเป็นเสมือนหนึ่งผู้ที่ต้องลงไปว่ายในน้ำเพื่อที่จะได้น้ำดื่ม
คือต้องเดินทางเป็นระยะไกล ๆ
ผ่านฟาร์มที่ทำการเพาะปลูกเพียงครึ่งเดียวและผ่านที่ดินที่ยังไม่มีผู้ใดใช้เลยเป็นพื้นที่อันกว้างขว
าง ก่อนที่เขาจะไปถึงจุดที่เขาจะถือครองที่ดินได้โดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่า – นั่นคือ
โดยการขอใช้ประโยชน์ในที่ดินหรือเข้าจับจองที่ดิน เขา (พร้อมทั้งขอบริมแห่งการผลิต)
ถูกผลักดันให้ต้องออกไปไกลกว่าที่จำเป็นจะต้องไปเพราะการเก็งกำไรซึ่งทำให้เกิดการถือครอง
ที่ดินที่มิได้ใช้ประโยชน์เหล่านี้ไว้โดยคาดหวังว่าราคาจะสูงขึ้นในอนาคต
และเมื่อเขาลงตั้งถิ่นฐาน ก็จะถึงทีของเขาบ้างที่จะถือครองที่ดินไว้ให้มากเกินกว่าที่เขาจะ

สามารถใช้ได้ ถ้าเขาทำได้ โดยเชื่อว่าในไม่ช้าที่ดินนี้จะมีราคาขึ้นมา
และผู้ที่ตามรอยเขามาก็จำเป็นต้องออกไปไกลกว่าที่ความจำเป็นแห่งการผลิตจะต้องการอีกเช่นเ

ดียวกัน
ทำให้ขอบริมแห่งการผลิตขยายออกไปถึงจุดที่ยิ่งมีผลิตภาพต่ำลงไปอีก
เพราะว่าเป็นจุดที่อยู่ห่างไกลออกไปมากขึ้น

เราจะเห็นพฤติการณ์เช่นเดียวกันนี้ในเมืองทุกเมืองที่กำลังเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ถ้ามีการใช้ที่ดินที่มีคุณภาพดีในด้านทำเลให้เต็มที่เสียก่อนที่จะต้องหันไปใช้ที่ดินที่เลวกว่าเสมอแล้ว ก็จะไม่มีที่ว่างเหลืออยู่ในขณะที่เมืองขยายออกไป และทั้งเราก็จะไม่ได้เห็นกระท่อมซอมซ่ออยู่ในท่ามกลางตึกรามโอ่อ่าด้วย
ที่ดินเหล่านี้ซึ่งบางแห่งก็มีราคาสูงยิ่งได้ถูกยับยั้งไว้มิให้ใช้เป็นประโยชน์
หรือมิให้ใช้เป็นประโยชน์เต็มที่ตามที่อาจจะเป็นได้
เพราะว่าเจ้าของที่ดินนั้นซึ่งไม่สามารถหรือไม่ปรารถนาที่จะปรับปรุงที่ดินนั้นให้ดีขึ้น
ต้องการที่จะยึดถือไว้เพื่อให้ได้ราคาสูงกว่าที่จะสามารถได้รับในขณะนี้จากผู้ที่ต้องการจะปรับปรุงที่ดินนั้น ทั้งนี้เพราะคาดหวังว่าราคาที่ดินจะสูงขึ้น
และเนื่องจากที่ดินนี้ถูกยับยั้งไว้มิให้ใช้เป็นประโยชน์
หรือมิให้ใช้เป็นประโยชน์ได้เต็มที่ตามความสามารถของที่ดิน
ขอบริมของเมืองจึงต้องอยู่ไกลออกไปจากจุด
ศูนย์กลางมากมาย

แต่เมื่อเราออกมาถึงขอบเมืองที่กำลังเจริญขึ้น – ขอบริมที่แท้จริงของอาคาร ซึ่งเปรียบเสมือนขอบริมแห่งการเพาะปลูกในการเกษตร –
เราจะไม่ได้พบที่ดินที่เราสามารถจะซื้อได้ตามมูลค่าของมันสำหรับความมุ่งหมายในด้านเกษตรกรรมดังที่ควรจะเป็นถ้าค่าเช่าถูกกำหนดด้วยความต้องการในปัจจุบันแต่เพียงประการเดียว
แต่เราจะได้พบว่าที่ดินที่อยู่พ้นเมืองออกไปเป็นระยะไกล ๆ
ได้มีราคาที่เก็งกำไรเนื่องจากความเชื่อว่าจะมีผู้ต้องการที่ดินนั้นในอนาคตเพื่อความมุ่งหมายสำหรับเมือง
และจะได้พบว่าเราจะต้องออกไปไกลพ้นขอบริมของตัวเมืองที่แท้จริงมากเพื่อจะได้ไปถึงจุดที่จะซื้อที่ดินได้ในราคาที่มิได้กำหนดตามค่าเช่าแบบในเมือง

หรืออีกตัวอย่างหนึ่งซึ่งแตกต่างออกไปและเราอาจจะหาตัวอย่างทำนองนี้ดูได้ทุกแห่งอย่างไม่ต้องสงสัย ใน Marin County ซึ่งอยู่ใกล้กับซานฟรานซิสโก มีป่าเร็ดวู้ดที่งาม

อยู่แห่งหนึ่ง
โดยธรรมดาแล้วป่านี้จะถูกใช้เป็นแห่งแรกก่อนที่จะหันไปหาป่าไม้ที่อยู่ไกลออกไปมากเพื่อนำมาป้อนตลาดซานฟรานซิสโก แต่ไม้ในป่านี้ก็ยังไม่ถูกตัดไป
และมีไม้บรรทุกรถไฟจากที่ไกลออกไปหลายไมล์ผ่านป่านี้มาเป็นประจำ
ทั้งนี้เพราะเจ้าของป่านี้พอใจที่จะยึดถือไว้เพื่อให้ได้ราคาสูงขึ้นในอนาคตมากกว่า ดังนั้น
ด้วยการยับยั้งไว้มิให้มีการใช้ป่าไม้นี้ให้เป็นประโยชน์
ขอบริมแห่งการผลิตไม้เร็ดวู้ดก็ถูกบังคับให้ต้องอยู่ไกลออกไปมากในเทือกเขา Coast Range
ชายฝั่งแคลิฟอร์เนีย เป็นที่ทราบกันดีว่าเมื่อแหล่งแร่ตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของเอก-ชนแล้ว
แหล่งแร่เหล่านี้ก็มักจะถูกยับยั้งไว้มิให้ใช้เป็นประโยชน์
ในขณะเดียวกันแหล่งแร่ที่ด้อยกว่าก็ถูกใช้ประโยชน์ และในรัฐใหม่ ๆ
นั้นเป็นธรรมดาที่เราจะได้พบบุคคลผู้ถูกขนานนามว่า “คนจนเพราะที่ดิน” (land poor) –
นั่นคือผู้ที่ยังคงยากจนอยู่ บางครั้งก็ถึงขนาดเกือบสิ้นเนื้อประดาตัว
เพราะว่าคนจำพวกนี้พยายามยึดถือที่ดินไว้โดยที่ตนเองไม่สามารถจะใช้ประโยชน์ได้และตั้งราคาไว้สูงจนคนอื่น ๆ ก็ไม่สามารถจะใช้ประโยชน์ให้เกิดผลกำไรได้

ทีนี้ขอให้เราหันกลับไปดูตัวอย่างที่เราใช้ในบทที่แล้ว
ความสามารถในการผลิตเพิ่มขึ้นในขณะที่ขอบริมแห่งการผลิตอยู่ที่ระดับ 20
ทำให้ได้รับผลเท่าเทียมกับเดิมโดยใช้แรงงานน้อยลง 1 ใน 10
ตามเหตุผลที่กล่าวไว้แล้วขอบริมแห่งการผลิตจะถูกผลักดันให้ต่ำลง
และถ้ามันต่ำลงไปอยู่ที่ระดับ 18
ผลตอบแทนแก่แรงงานและทุนก็จะคงเป็นเท่าเดิมขณะที่ขอบริมแห่งการผลิตอยู่ที่ระดับ 20
การที่ขอบริมแห่งการผลิตจะลดลงไปสู่ระดับ 18 หรือต่ำกว่าระดับ 18

นั้นย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งที่ข้าพเจ้าเรียกว่าพื้นที่แห่งผลิตภาพ (area of productiveness)
ซึ่งอยู่ในระหว่าง 20 กับ 18 แต่ถ้าความคาดหวังอย่างเชื่อมั่นว่าค่าเช่าจะเพิ่มขึ้นต่อไป
ได้ทำให้เจ้าของที่ดินเรียกค่าเช่าเป็น 3 จากที่ดินที่มีผลิตภาพ 20 ค่าเช่า 2 จากที่ดินที่มีผลิตภาพ 19 และค่าเช่า 1 จากที่ดินที่มีผลิตภาพ 18
และยับยั้งไว้มิให้มีการใช้ประโยชน์จากที่ดินจนกว่าจะได้รับค่าเช่าตามเงื่อนไขนี้แล้ว
พื้นที่แห่งผลิตภาพก็อาจจะลดน้อยลงจนขอบริมแห่งการผลิตต้องลดระดับลงไปถึง 17
หรือต่ำกว่านั้น
ดังนั้นผลแห่งการเพิ่มประสิทธิภาพของแรงงานก็คือผู้ใช้แรงงานจะได้รับผลตอบแทนน้อยลงกว่าเดิม ในขณะเดียวกันดอกเบี้ยก็จะลดลงตามส่วน ค่าเช่าจะ

เพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่สูงกว่าการเพิ่มความสามารถในการผลิต

ไม่ว่าเราจะพิจารณาว่ามันเป็นการขยายขอบริมแห่งการผลิตออกไปหรือทำให้ระดับค่าเช่า (rent line) สูงขึ้นเกินขอบริมแห่งการผลิตก็ตาม
อิทธิพลของการเก็งกำไรในที่ดินซึ่งทำให้ค่าเช่าสูงขึ้น
ก็นับเป็นข้อเท็จจริงอันยิ่งใหญ่ซึ่งเราจะละเลยเสียมิได้ในทฤษฎีที่สมบูรณ์ใด ๆ
เกี่ยวกับการวิภาคเศรษฐทรัพย์ในประเทศที่ก้าวหน้า
พลังซึ่งวิวัฒนามาจากความก้าวหน้าทางวัตถุเช่นนี้แหละที่มีแนวโน้มอยู่เป็นนิตย์ที่จะทำให้ค่าเช่าสูงขึ้นในอัตราส่วนเกินกว่าที่ความก้าวหน้าทำให้ผลิตกรรมเพิ่มขึ้น
และในขณะที่ความก้าวหน้าทางวัตถุดำเนินต่อไป และความสามารถในการผลิตเพิ่มขึ้น
มันก็มีแนวโน้มอยู่เป็นนิตย์ที่จะทำให้ค่าแรงลดลง
มิใช่แต่เพียงโดยสัมพัทธ์เท่านั้นแต่โดยสัมบูรณ์ด้วย พลังเช่นนี้ซึ่งมีผลอย่างมากในประเทศใหม่ ๆ ได้ทำให้เกิดโรคร้ายของสังคมขึ้นในประเทศเหล่านี้เช่นเดียวกับในประเทศเก่า ๆ

เป็นเวลานานก่อนจะถึงเวลาอันควร
ทำให้มีคนจรจัดขึ้นในที่ดินที่ยังไม่มีผู้ใดแตะต้องและทำให้เกิดคนอนาถาขึ้นในดินแดนที่มีการเพาะปลูกเพียงครึ่งเดียว

กล่าวสั้น ๆ การที่ราคาที่ดินเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ
โดยทั่วไปในประชาคมที่ก้าวหน้าย่อมจะทำให้เกิดแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่งในการที่จะทำให้ราคาที่ดินสูงยิ่งขึ้นไปอีก
เราจะเห็นแนวโน้มเช่นเดียวกันนี้ได้ในกรณีสินค้าที่มีสาเหตุอันต่อเนื่องและเป็นทั่วไปทำให้ราคาของมันสูงขึ้น เช่นในระหว่างที่เงินตราเสื่อมค่าลงอย่างรวดเร็ว
อันเป็นเหตุการณ์สำคัญในระยะท้าย ๆ ของสมาพันธรัฐฝ่ายใต้ (Southern Confederacy)
ข้อเท็จจริงที่ว่าสิ่งใดก็ตามที่ซื้อไว้ในวันหนึ่ง รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งก็สามารถจะขายได้ราคาสูงขึ้นได้ทำให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นโดยรวดเร็วยิ่งไปกว่าการเสื่อมค่าของเงินตราเสียอีก
เช่นเดียวกันการที่ราคาที่ดินเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ
อันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางวัตถุก็ยิ่งทำให้การเพิ่มราคานี้กลับเป็นไปโดยรวดเร็วยิ่งขึ้น
เราจะได้เห็นสาเหตุอันรองนี้แสดงผลอย่างเต็มที่ในการคลั่งเก็งกำไรจากที่ดินอันเป็นเครื่องหมายแห่งความ
เจริญก้าวหน้าของประชาคมใหม่ ๆ
แต่ถึงแม้สิ่งเหล่านี้จะเป็นปรากฏการณ์ที่ผิดปกติและเกิดขึ้นชั่วครั้งชั่วคราว
แต่เราก็ไม่สามารถจะปฏิเสธได้ว่าสาเหตุอันนี้แสดงผลอยู่โดยต่อเนื่องใน

สังคมที่ก้าวหน้าทุกแห่งไม่มากก็น้อย

สาเหตุซึ่งจำกัดขอบเขตการเก็งกำไรในโภคภัณฑ์

คือราคาที่เพิ่มขึ้นจะทำให้มีการผลิตสิ่งเหล่านั้นออกมามากขึ้นนั้น
ไม่สามารถจะจำกัดขอบเขตราคาที่ดินที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการเก็งกำไรได้
เพราะว่าที่ดินมีปริมาณตายตัว มนุษย์เราไม่สามารถจะทำให้มากขึ้นหรือน้อยลงได้

อย่างไรก็ตามยังมีขอบเขตจำกัดสำหรับราคาที่ดินอยู่ประการหนึ่ง
นั่นคือจำนวนต่ำสุดที่แรงงานและทุนต้องการ
ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สิ่งเหล่านี้จะยอมเข้าร่วมในการผลิต ถ้าสามารถจะลดค่าแรงลงได้เรื่อย ๆ
จนถึงศูนย์ ค่าเช่าก็สามารถจะเพิ่มขึ้นได้เรื่อย ๆ จนได้รับผลิตผลทั้งหมดไปเป็นของตน
แต่เนื่องจากไม่สามารถจะลดค่าแรงลงโดยถาวรให้ต่ำกว่าระดับที่กรรมกรจะยินยอมทำงานและดำรงพืชพันธุ์ต่อไป
หรือลดดอกเบี้ยลงต่ำกว่าระดับที่จะมีผู้อุทิศทุนไปในการผลิตได้จึงเกิดขอบเขตที่จำกัดค่าเช่าที่เพิ่มขึ้นจากการเก็งกำไร ดังนั้นการเก็งกำไรจากค่าเช่าในประเทศที่
ค่าแรงและดอกเบี้ยอยู่เกือบจะถึงจุดต่ำสุดแล้วจึงไม่มีขอบเขตกว้างขวางเช่นในประเทศที่ค่าแรงและดอกเบี้ยยังสูงเกินกว่าจุดต่ำสุดอยู่มาก
แต่ข้าพเจ้าคิดว่าในบรรดาประเทศที่ก้าวหน้าทั้งหลายนั้น
ค่าเช่าอันเพิ่มสูงขึ้นจากการเก็งกำไรมีแนวโน้มอยู่เป็นนิจที่จะผ่านเลยขีดจำกัดที่ผลิตกรรมจะหยุด ทั้งนี้จะเห็นได้จากการหยุดชะงักทางอุตสาหกรรมซึ่งเกิดขึ้นบ่อย ๆ –
เรื่องนี้เราจะได้ตรวจสอบให้ถี่ถ้วนยิ่งขึ้นในภาคต่อไป.